

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

**ŞİDDETİN ANATOMİSİ
ve ÇÖZÜM YOLLARI**

KADEM

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

Yazarlar: Prof. Dr. Aliye Mavili
Prof. Dr. Ahmet Gökçen
Doç. Dr. M. Emin Alşahin
Dr. Öğr. Üyesi Kerim Çakır
Prof. Dr. İsmail Hakki Ünal
Doç. Dr. Necmi Karıslı

Editörler: Dr. Öğr. Üyesi Saliha Okur Gümrükçüoğlu
Arzu Arıkan

Kitap Tasarımı: Ufuk Usta

Baskı: 1. BASKI, 2020 - İSTANBUL

ISBN No: 978-605-83001-2-5

İletişim: info@kadem.org.tr - kadem.org.tr

KADEM

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASINDA FERTLERİN ROLÜ

DR. ÖĞR. ÜYESİ SALİHA OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Tarihi Anabilim Dalı / KADEM Yönetim Kurulu Başkanı

ŞİDDETİN PSİKOLOJİK VE SOSYAL BOYUTLARI

PROF. DR. ALİYE MAVİLİ

Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

KADINA, ÇOCUĞA VE GÜÇSÜZ İNSANLARA KARŞI UYGULANAN ŞİDDETLE MÜCADELENİN HUKUKİ BOYUTU

PROF. DR. AHMET GÖKCEN • DOÇ. DR. M. EMİN ALŞAHİN • DR. ÖĞR. ÜYESİ KERİM ÇAKIR

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı

KUR'AN VE SÜNNET AÇISINDAN ŞİDDET SORUNU

PROF. DR. İSMAİL HAKKI ÜNAL

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı

KÜRESEL SORUN ŞİDDET VE ÇÖZÜM YOLLARI

DOÇ. DR. NECMİ KARSLI

Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim Dalı

KADEM

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI - ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

- İÇİNDEKİLER:**
- 4 » GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASINDA FERTLERİN ROLÜ**
 - 12 » ŞİDDETİN PSİKOLOJİK VE SOSYAL BOYUTLARI**
 - 13 » Şiddet Nedir?
 - 14 » Şiddetin Türleri
 - 17 » Şiddetin Nedenleri
 - 20 » Öfkenin Zararları
 - 22 » Şiddet Döngüsü
 - 27 » Şiddetin Ortaya Çıktığı Alanlar
 - 33 » İNSANLARA KARŞI UYGULANAN ŞİDDETLE MÜCADELENİN HUKUKİ BOYUTU**
 - 34 » Hayata Karşı Suçlar
 - 39 » Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar
 - 42 » Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar
 - 45 » Hürriyete Karşı Suçlar
 - 49 » KUR'AN VE SÜNNET AÇISINDAN ŞİDDET SORUNU**
 - 50 » Öfke ve Şiddet İlişkisi
 - 54 » Ayetler ve Hadisler Işığında Hz. Peygamberin Şiddet Karşısındaki Tutumu
 - 57 » Toplumsal Kesimlerde Şiddet
 - 68 » KÜRESEL SORUN ŞİDDET VE ÖNLEME YOLLARI**
 - 70 » Eğitsel Yaklaşımlar
 - 73 » Politik Yaklaşımlar
 - 76 » Hukuki Yaklaşımlar
 - 77 » Tıbbi Yaklaşımlar
 - 79 » Sonuç
 - 80 » ŞİDDET VE RİSK DURUMUNDA BAŞVURULABİLECEK KURUM VE KURULUŞLAR**

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASINDA FERTLERİN ROLÜ

Güven Toplumu Neden Önemlidir?

Güven, insana kendini güçlü hissettiren, sevgi ve merhamet duygularını açığa çıkaran en temel duygudur. Güvensizlik hissi ise genellikle kişide korku ve öfke uyandıran, sosyal ilişkilerde yanlış kararlar vermesine sebep olan psikolojik ve manevî bir durumdur. Kendini güvensiz hisseden kişiler, bu duyguyla baş etmeye çalışırken, çoğu zaman sonradan pişman olacakları fillerde bulunabilirler.

Toplumda şiddetin yaygınlaşması da öncelikle güvensizlik duygusu ile açıklanabilir. Zira bu duygu zamanla kişinin korku ve belirsizlik duyguları ile beslenir. Şiddetin yaygınlaşmasında etkili olan bir diğer sebep ise değerlerden uzaklaşmaktır. Güven toplumunun sağladığı barış ortamı ile insanlar kültürel değerleri öğrenir, benimser ve davranışlarına yansıtır. Güvensiz bir toplumda ise kişilerin değerlerine sahip çıkması, erdemli davranışlar sergileyebilmesi daha zordur, iyi olanı yapma ve kötü olandan uzak durma eğilimleri zayıf kalabilir.

İnsanları şiddete maruz kalmaktan korumak ve şiddet uygulayanların caydırıcı cezalar almalarını ya da rehabilite olmalarını sağlamak, güven toplumunun oluşmasında son derece etkindir. Muhatabı her kim olursa olsun, bir toplumda zorbalık, ayrımcılık ve haksız uygulamalar devam ettiği sürece orada güven ve emniyetin hâkim olduğundan bahsetmek ne yazık ki mümkün değildir.

Toplumsal araştırmalar şiddetten daha çok etkilenenlerin kadınlar ve çocuklar olduğunu ortaya koyuyor. Ülkemizde ve dünyada da kadınların sadece kadın oldukları için belli ayrımcılıklara maruz kaldıkları biliniyor. İnsan onuruna yakışmayan söz konusu durumlar zaman zaman kadınların zayıf yaratıldığı yönünde bir zihinsel kodlama ile desteklenebiliyor. Sonuç itibarıyla bu durum hiç kimseyi mutlu etmiyor. Çünkü gerçek mutluluk, toplumdaki tüm bireylerin ortak çabası ile yakalanabilen bir duyguyu ifade eder.

Bilindiği üzere kadın ve erkek yaradılışı gereği farklı nitelikler arz eder. Bazı kültürlerde bu farklılıklar birer avantaja dönüşürken, bazılarında dezavantaj sayılabilir. Toplumlar, sahip oldukları anlayış ya da inançları doğrultusunda kadın ve erkekten belli rolleri üstlenmelerini bekler. Hatta aynı inanca mensup farklı topluluklarda dahi, bu roller kültürün etkisiyle değişebilir. Dolayısıyla kadın ve erkek tabiatında var olan farklılıkların aslında bir üstünlük sebebi olmadığını söylemek mümkün.

Kadın ve erkeği, farklı alanlarda güçlü niteliklerle donatılmış iki insan olarak kabul etmek, bu alanda bize önemli bir açılım sağlar. Nitekim cinsler arasındaki farklılıklar, onların bir araya gelmesini ve birbirleriyle tamamlanmalarını kolaylaştırır. Fakat toplumsal gerçeklikler değerlendirildiğinde çoğunlukla ne yazık ki kadınların ontolojik anlamda eksik ya da kusurlu sayıldıkları görülür. Bu sebeple çoğu kültürde insan olarak erkeklerin sahip olduğu pek çok haktan kadınların mahrum kalmaları normal karşılanır. Özellikle “adalet mülkün temelidir” anlayışı ile şekillenen toplumlarda bu durumun ciddi bir tezat oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Bizler KADEM olarak öncelikle cinsiyet adaletine dikkat çekmek istiyoruz. Cinsiyet adaleti kavramı, cinsiyetlere yüklenen toplumsal rollerin kadın ve erkeği mağdur etmemesi anlamına gelir. Burada temel gaye, insanların onurunun, doğuştan gelen haklarının ve özgür iradesinin korunmasıdır. Böylelikle ne kadının ne de erkeğin kendi tabiatları içinde yaşarken mutlu ve başarılı olmalarının önünde toplum yapısından kaynaklanan bir engel kalmaması hedeflenir. Hem yaşadığımız coğrafya hem de çalışma alanımızda edindiğimiz tecrübe bize şunu gösteriyor: Kadınların maruz kaldığı haksızlıklar görmezden gelindikçe, ne yazık ki kadınlarla birlikte aileler ve toplum da hiç istenmeyen sonuçlara sürükleniyor.

Meseleye daha yakından bakabilmek için kabul etmemiz gereken bir gerçekliği de hatırlayalım: Toplum da insan gibi canlı bir organizmadır ve sürekli dönüşüm halindedir. Bu dönüşümler bazen daha yavaş ve belirsiz, bazen daha hızlı olabilir. Toplumsal roller de bu dönüşümlerden etkilenir. Hızlı dönüşüm yaşanan dönemlerde insanların yeni rollere adaptasyonunda bazı zorlanmalar ortaya çıkabilir.

Nitekim 19. yüzyıl itibariyle hayatın akışını belirleyen pek çok unsur değişim gösterdi. Kırsal hayatta ev ve üretim işlerini kadın, erkek ve hatta çocukların belli bir paylaşımına beraber yürüttüğünü görüyoruz. Sanayi toplumuna ilk geçişte ise, ev ve iş mekanlarının birbirinden uzaklaşması, fabrikaların çocuklu çalışmaya uygun olmaması ve fiziksel güce dayanan işlerin yoğunluğu nedeniyle kadınlar büyük ölçüde istihdam dışında kalırken, erkekler ise evden uzaklaşmış oldular.

Ekonominin büyümesi, iş alanlarının çeşitlenmesi ve eğitim imkanlarının da artmasıyla kadınlaryeniden istihdam katılmaya başladılar. Fakat çalışma şartlarının ve şehirleşmenin halen çocuk ve aile dostu olmaması nedeniyle kadın ve erkeklerin de sorumluluk alanları genişledi. Kadın ve erkek karşılıklı olarak birbirleri ile ilgili yeni beklentiler geliştirmeye başladı. Zaman zaman bu beklentilerin muhataplarına aktarılması, kabul görmesi ya da karşılanması sancılı süreçlere dönüştü. Örneğin hayatın farklı alanlarında çalışan, toplumda fayda sağlayan kadınlar, eskiye göre daha fazla sorumluluk üstlendiler. Bu durumla paralel olarak ailelerde çocuk bakımı ve yetiştirme sürecinde babaların daha çok rol üstlenmesi de bir ihtiyaç haline geldi. Bu durum şüphesiz, çiftler arasında karşılıklı anlayışın gelişmesini de gerekli kıldı. Ancak tarafların ihtiyaç duyduğu anlayış ve gelişimi gösteremeyen ailelerde iletişimsizlik, tahammülsüzlük ve ne yazık ki birbirinin hakkına riayet etmeme baş göstermiş oldu.

Genel itibariyle günümüzde kadınların bireysel tercihlerde bulunma imkânı genişliyor. Aslında her insanın en doğal hakkı olan iradesini kullanmak ve gerçek bir fail olarak eylemlerine karar vermek, kadınlar söz konusu olduğunda zaman zaman göz ardı edilebiliyor. Toplumsal dengenin sağlanabilmesi adına, hayatın her alanında kadınların var olması ve söz haklarının muhafaza edilmesinin çok belirleyici olduğuna inanıyoruz.

Biz çalışmalarımızda ayrıca kadın ve erkeği, hayatı imar etme noktasında ortak sorumluluk almaya davet ediyoruz. Ancak bu şekilde adaletin sağlanabileceğine ve güvenli toplumlardan bahsedilebileceğine inanıyoruz. Nitekim bu noktada Hz. Peygamber'in güvenli toplum ile ilgili projeksiyonu bizim için oldukça ilham vericidir: **“Gün gelecek bir kadın Hire’den Kâbe’ye kadar hiç kimseden korku duymadan seyahat edebilecek.”**¹ hadisinde Hz. Peygamber, güven toplumunu kadınların emniyeti ile tasvir ediyor.

1. Buhari - Menâkıb, 25,

Buradan medeni toplumlardaki güvenlik meselesinin, yalnızca şahsi sorumlulukla değil, aynı zamanda toplumun emanet bilinciyle de yakından ilgili olduğunu anlıyoruz. Emanet bilincinin de ancak saygı, hak ve hukuk, sözünde durmak gibi değerlerle sağlanabileceğini unutmamak gerekiyor.

Güven toplumu oluşturmak, medeniyet inşasının temel dayanağıdır. Toplumsal çatışmaların sona ermesi ile gerçekleştirilen bütün sözleşmeler, karşılıklı güven esasına dayanır. Taraflar, artık kaba kuvvete başvurmayacakları ve sözleştikleri hususlar çerçevesinde hareket edecekleri konusunda birbirlerine teminat verirler. Bu teminat ile hukukun üstünlüğünü tanımış olurlar. Aynı zamanda yerleşik hayatı benimsemeye ve nitelikli kültürel ürünler sunmaya başlarlar. İnsani değerlere katkıda bulunma ile devam eden bu süreç, köklü medeniyetlerin oluşması için gerekli şartları da içinde barındırır.

“İnsanı yaşat ki devlet yaşasın” ifadesi hepimiz için anlamlı bir vurgu içerir. Aslında bu ilişki yalnızca insanın devlet organizasyonunu beslediği tek yönlü bir ilişki değil, etkileşimsel bir döngüdür. İnsan, hayatı boyunca pek çok şeyin doğrudan ya da dolaylı olarak sebebidir. Dolayısıyla yaşadıklarımızın kendi irademiz dışında gerçekleştiğini düşünmek hatalı bir çıkarım olacaktır. Çünkü her birimiz önce kendi hayatımızda, sonra sorumlu olduğumuz alanlarda iyiliği topluma yaymakla sorumluyuz.

Güven Toplumu Nasıl Yapılır?

Güven toplumunun inşası, o toplumu oluşturan insanların kendilik bilinçlerinin yerinde öz saygılarının yüksek ve güvenilir kişiler olmasıyla doğrudan ilgilidir. Aynı zamanda güvenli toplum hiç şüphesiz güvenilir insanların yetişmesine de önemli katkı sağlar. Bu anlamda kişi ve toplum, birbirinden beslenen iki yapıdır. Dolayısıyla hem kişiler hem toplumsal kurumlar, hayatı imar etme ve güvenilirliğin oluşması noktasında ortak bir sorumluluğu paylaşır.

Güven toplumu, insanlara huzur içinde yaşayabilecekleri bir ortam sunar. Geleneksel dönemde bütün ilişkilerin yüz yüze yaşandığı topluluklar, günümüze nispeten güven toplumu olmaya daha yatkındır.

Zira bu topluluklar daha ziyade küçük gruplardan oluşur ve böylelikle grup üyelerinin birbirini yakından tanıması kolaylaşır. İnsanlar hem birbirlerine bağlılık duyar hem de onları grup yapan ortak ilkelere aidiyet hisseder. Dolayısıyla birbirlerinden emin olmaları daha kolaydır. Aralarına katılan yabancıları ya da grup ilkelerine aykırı davranışları fark etmeleri de zor olmaz. Bu anlamda geleneksel dönemde var olan bir sosyal grubun, kendi güvenliğini sağlamak adına birtakım mekanizmalara sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Modern dönemde ise toplumlar farklı aidiyetleri olan kişileri bir araya getirdi. 19. yüzyıldan itibaren dünya sahnesinde yaşanan savaşlar, değişen siyasi rejimler ve kitlesel göçlerle birlikte nüfus yoğunluğu daha çok şehirlere taşındı. Ayrıca teknolojinin sağladığı iletişim ve ulaşım imkânları da şehirlerin demografik yapısını ciddi düzeyde etkiledi.

Günümüzün modern şehrinde, inancı, kültürü, hayat görüşü birbirinden çok farklı insanlar bir arada yaşıyor. Dolayısıyla sokağa çıkan her insan, yanından geçen birinden ne kadar emin olabileceğini sorgulamak zorunda kalıyor. Bu sebeple sosyal mesafenin korunması önem arz ediyor. Artan sosyal mesafe, geniş aile mahalle kültürünün kaybedilmesi, beraberinde getirdiği doğal koruma mekanizmasının da kaybedilmesi anlamına geliyor. Nitekim bu kültürde, çoğunlukla sorunların kökleşmeden aile ve mahalle içinde rahatlatılabildiğini görüyoruz. En yakın çevrede meşru bir hiyerarşi ve otorite olması ise şiddet gibi eğilimlerin törpülenmesini sağlayabiliyor. Modern dönemde devlet haricinde insanın gündelik ilişkileri içinde doğal koruyucu mekanizmasının azalması ne yazık ki şiddet eğilimine zemin hazırlayabiliyor.

Öte yandan değişen toplumsal şartlar, bir şehirde yaşayan yerli yabancı farkını da azaltıyor. Bir muhite ait olmak gün geçtikçe zorlaşıyor. Bunun sonucu olarak insanların kültürel anlamda kimlik edinmeleri muğlak bir sürece dönüşüyor. Aynı zamanda insanlar yaşadıkları sosyal gruplara aidiyet hissetmekte, manevi ve kültürel değerlerini benimsemekte de güçlük çekiyorlar. Bu süreci kendine yabancılaşma olarak tanımlamak mümkündür.

Dolayısıyla modern dönemde yaşamak, toplumsal hafızayı bulanıklaştıran bir etki uyandırıyor. İnsanlar, mukim oldukları yerden ve aşına oldukları sosyal çevrelerden çoğu zaman uzak kalıyor. Bu durum güven duygusunun oluşmasını zorlaştırdığı gibi, çok geniş bir spektrumda iletişimsizliği de beraberinde getiriyor. Kendi benliğini ve değerlerini tanıyıp içselleştiremeyen insanın, başkasına hitap etmesi ve onu anlayabilmesi gün geçtikçe daha karmaşık bir hal alıyor. Bu noktadan sonra ilişkiler çoğunlukla sürdürülebilirliği kaybediyor.

Günümüzde toplumu güvensiz kılan temel sebepleri şu şekilde özetlemek mümkün: Mahalle kültüründeki doğal koruma mekanizmasının zayıflaması, kimlik ve aidiyetlerin belirsizleşmesi. Bu süreçlerle oluşan iletişim güçlüğü ve değer kaybından kaynaklanan suça yatkınlık. Taraflar arasında sağlıklı bir iletişim kurulamadığında, bazı insanlar için kaba kuvvet ne yazık ki iletişimin yerini alıyor. Kendini doğru ifade edememenin bir sonucu olan şiddet, zamanla bir kültüre dönüşerek, bir süre sonra sadece aile içinde kalmayıp, toplumun diğer fertlerine ve farklı meslek gruplarına yönelerek toplumsallaşiyor. Özellikle kadına yönelik şiddetin farklı dinamikleri olmakla birlikte, genel anlamıyla şiddet, erkeği, çocuğu, genci, yaşlıyı, öğretmeni, doktoru vd. de içine alarak artıyor. Dolayısıyla bu sorunlara çözüm bulmak şüphe yok ki bütüncül bir çabayı gerekli kılıyor. Eğitim müfredatlarından medya içeriklerine, hukuk düzenlemelerinden sosyal politikalara kadar pek çok alanda eşgüdümlü bir yönetim sistemi benimsenmesi şiddetin önüne geçilmesinde ciddi bir etki uyandıracaktır.

Adaletin tesis edilmesi, güvenli bir toplum oluşması sürecinde vazgeçilmez bir unsurdur. Bu süreçte din, inananlar için bağlayıcı şartlar öne sürerek kişi ve toplulukların davranışlarına yön verir. Böylelikle sosyal yapıyı hem inşa eder hem de korur. Benzer şekilde eğitim de kişilerin sosyal grupla bütünleşme süreçlerini destekler. Eğitim ayrıca kültürel mirasın aktarımında da etkindir. Siyasi ve iktisadi kurumlar, uyguladıkları pratiklerle gerek söz konusu mirasın aktarımını sağlar gerekse kişileri belli ortak noktalarda birleştirir. Modern dönemde ise kitle iletişim araçlarının sosyal alanda kişilerin düşünce ve davranışları üzerinde belirleyici rol oynadığı söyleyebiliriz. Hiç şüphesiz toplumun şekillenmesi üzerinde başat rollerden biri de aileye aittir. Aile yapısı kuvvetli olan topluluklar, adil

ve güvenli toplum olma halini daha nitelikli şartlarda sürdürebilirler. Ayrıca istişare kültürünün canlı tutulması da şeffaf bir işleyişi beraberinde getirerek toplumdaki güven ortamını kuvvetlendirecektir. Zira kişiler, kolektif farkındalık ve aksiyon olmadan ne güvenli bir toplum inşa edebilir ne de var olan güveni koruyabilirler. Güven toplumunun inşası ve sürdürülmesi için insani değerleri muhafaza eden sağlam bir ahlaki arka plan ve güçlü bir irade hâkim olmalıdır.

Güven toplumunu oluşturmak ve korumak için belirlenen kurallar, öncelikle kötülüğü engellemeyi hedefler. Hukuki düzenlemelerde, kamu vicdanının tatmin olması da önemlidir. Zira suçlara karşılık uygulanan cezaların kültürel anlamda insanları teskin etmesi beklenir. Aksi takdirde herkes kendi adaletini kendisi tesis etmek ister ki, bu da şüphesiz büyük bir kaosa yol açar.

Güvenli toplum oluşturmanın gayesi insanların birlik halinde yaşamalarını sağlamaktır. Çünkü toplumdaki birlik hali sosyal yapıyı güçlü kılar. Güçlü sosyal yapı içinde yaşayan kişilerin kendilik bilinçleri de güçlü olur. Böylelikle diğer insanlarla doğru iletişim kurar ve sağlam bağlar edinirler. Kendini rahatlıkla ifade eden ve özgüveni yüksek kişilerden oluşmuş toplulukların yabancıları tehdit olarak algılama olasılığı da düşüktür. Daha ziyade onların farklılıklarını tolere etme ve hoş görme eğiliminde olurlar hatta sevgiye dayalı ilişkiler dahi kurabilirler. Çünkü sevgi bağının kurulması için öncelikle insanların kendini güvende hissetmeleri gerekir.

Bu anlamda Hz. Peygamber'in öteki ile yaşama konusundaki tutumu tarihi bir örneklik sunar. İnananlarla birlikte Mekke'den hicret eden ve Medine'yi vatan edinen Hz. Peygamber, Medine'de Yahudilerle birlikte yaşayacakları hayatı düzenlemek adına bir sözleşme yapar. Medine Vesikası olarak bilinen bu sözleşmede, taraflar karşılıklı olarak can ve mal güvenliği, din ve ibadet özgürlükleri gibi konularda birbirlerine teminat verirler. Bu metinde, farklı kültürlerin bir arada yaşayabileceği bir düzen kurmak için her iki grup ortak sorumluluk almaya davet edilmiştir. Böylelikle bu vesika, medeniyetlerin beşiği olan şehir hayatının nasıl bir anlayış ile inşa edilmesi gerektiğine işaret etmiştir.

Osmanlı tarihine baktığımızda da öteki ile yaşama konusunda güzel örnekler görüyoruz. Farklı milletleri tek bir imparatorluk çatısı altında toplayan ecdadımız, bütün tebâsı için yüzyıllarca adil ve huzurlu bir hayat sunmayı büyük ölçüde başarmıştır. Öyle ki bu topraklar, bütün Avrupa’da dışlanan Yahudilerin de Endülüs’ten çıkarılan Müslümanların da sığınağı olmuştur. Son yıllarda ülkemiz benzer şekilde merhamet kanadıyla Suriyeli, Afganlı, Doğu Türkistanlı, Iraklı mültecilerin güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır. Hangi inanca ve millete mensup olduğuna bakmaksızın insanın diğer insanlara gösterdiği saygı, özen ve ihtimam, muhakkak ki kendi değerini ortaya koyan önemli bir göstergedir.

Kültürel mirasımız, hem inancımız hem de geleneğimizden gelen örneklerle son derece zengin bir hazine olarak bize ulaşıyor. Güven toplumunu inşa etmek, özellikle her birimizin güvenilir insanlar olmayı başarabilmesinde yatıyor. Başka bir ifadeyle bize tanıklık eden herkesin, söz ve davranışlarımızdan dolayı herhangi bir sıkıntıya düşmeyeceğinden emin olması gerekiyor.

Biz de KADEM olarak inandığımız değerlerin gereği olarak harekete geçtik. Güven toplununun oluşmasının önündeki en büyük engellerden biri olan şiddet konusunu odağımıza aldık. Şiddeti açığa çıkaran sebepleri, şiddet türlerini ve şiddetin önlenmesine yönelik çözüm önerilerini bu kitapçıkta bir araya getirdik. Kadınların haklarına kavuşması adına çalışmalar yürüten bir sivil toplum kuruluşu olarak toplumda cinsiyet adaletinin sağlanması, temel hedeflerimiz arasında yer alıyor. Bu sebeple “herkese ve her türlü şiddete karşı” duruşumuzu bu çalışma vesilesiyle yeniden hatırlatmak isterim.

Bu çalışmaya emeği geçen kıymetli hocalarımız, Prof. Dr. Aliye Mavili, Prof. Dr. Ahmet Gökçen, Prof. Dr. İsmail Hakkı Ünal, Doç. Dr. M. Emin Alşahin, Dr. Öğr. Üyesi Kerim Çakır ve Doç. Dr. Necmi Karslı’ya şükranlarımı sunarım. Ayrıca çalışmayı yürüten ve editörlüğünü birlikte üstlendiğimiz KADEM Eğitim Direktörü Arzu Arıkan’a da teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmamızın içimizdeki adalet ve merhameti uyandırması temennisiyse.

DR. ÖĞR. ÜYESİ SALİHA OKUR GÜMRÜKÇÜOĞLU

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

**ŞİDDETİN
PSİKOLOJİK VE SOSYAL
BOYUTLARI**

ŞİDDET NEDİR ?

Şiddet başkaları üzerinde maddi (fiziksel) ve manevi olarak, baskı, tehdit zorlamayı içeren ve ölüme kadar gidebilen sert muameleyi ifade etmektedir. Tanımlarda daha çok insana yönelik şiddet ön plana çıkmakla beraber, kişide yoğunlaşan şiddet duygusu aslında, canlı ve cansız bütün varlıklara yönelik sert, kaba ve zarar verici tüm davranışları kapsamaktadır.

Şiddet söz konusu olduğunda ilk aklımıza gelen fiziksel şiddet olsa da ekonomik, psikolojik ve sözel şiddet de toplumsal anlamda yaygın bir nitelik kazanmıştır. Bu nedenle şiddet bir insan hakkı ihlali olduğu kadar bir halk sağlığı sorunudur. Çünkü fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlığı bozarak sağlığın bütün boyutlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Diğer taraftan şiddetin aile içi, okul, iş yeri, medya alanlarında sürekli karşımıza çıkıyor olması onu çok boyutlu ilişkiler ağı perspektifinden ele almamızı gerektirmektedir.

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

ŞİDDETİN “TÜRLERİ”

FİZİKSEL ŞİDDET

Kişiye tokat atmak, boğazını sıkmak, işkence yapmak, en ağır koşullarda yaşamaya zorlamak fiziksel şiddetin birer örneğidir. Ülkemiz açısından fiziksel şiddetin en ağırlarından olan töre cinayetleri, zorla evlendirmeye kalkma, satılmak hatta öldürülmek de bu tür şiddetlerdendir.

PSİKOLOJİK ŞİDDET

Kişiyi aşağılamak, bağırmak, küfür ve tehdit etmek, küçük düşürmek, küçük düşürücü ifadelerde bulunmak, sosyal izolasyon, kıskançlık bahanesiyle giyim kuşamına karışmak, nereye nasıl gideceğine karar verip kişiyi bu karara zorlamak, karşı tarafı kendi kararlarına uymaya zorlamak, gelişim imkânlarından mahrum etmek psikolojik şiddetin birer örneğidir. Ayrıca psikolojik şiddetin küfür ve aşağılama şeklindeki tezahürü sözel şiddet niteliği taşımaktadır.

CİNSEL ŞİDDET

Kişilerin birbirlerini istemediği biçimde ve zamanda cinsel ilişkiye zorlaması, cinsel organlara zarar verme, çocuk doğurma ya da doğurmamaya ve fuhuşa zorlama, sözlü veya sözlü olmayan davranışlarla istenmeyen cinselliğe yönelik tutumlar sergilemek cinsel şiddetin birer tezahürüdür.

EKONOMİK ŞİDDET

Eşe hiç para vermemek ya da kısıtlı para vermek, ailenin gelir ve gideri konusunda bilgi vermemek, ortak geliri kadının onayı olmadan elinden almak (ki bunun içinde kadının geliri de dahildir), zorla çalıştırmak, aileyi ilgilendiren konularda tek başına kararlar almak ekonomik şiddetin örneklerini oluşturmaktadır.

SÖZEL ŞİDDET

Aşağılama, hakaret, küfür, kişinin bedeniyle alay etme gibi psikolojik şiddet unsurları aynı zamanda birer sözel şiddet türüdür.

Psikolojik ve sözel şiddetin en ağır türü ise korkutma ve tehditler savurarak karşı tarafın kendine güveninin zayıflatılmasıdır.

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

ŞİDDETİN NEDENLERİ

Biyolojik Nedenler

Bazı araştırmalar bireylerin genlerinde onları şiddete sũrũkleyen hormon fazlalığına sahip olanların kendilerini kontrol sıkıntısı yaşadıkları için şiddet uyguladıklarını iddia etmektedir.

Psikolojik Nedenler

Bilindiği gibi kişilik, algılama, iletişim ve ilişki kurma bireylerin sũrekli özelliklerindedir. Kişilik bozukluğu ergenlik veya genç yetişkinlik döneminde ortaya çıkan, uzun sũreli, kişide kaygı ve strese sebep olup, işlevselliklerinde bozulma ve kişiler arası ilişkilerindeki problemlere yol açan yaygın bir rahatsızlık olarak ele alınmaktadır. şizoid ve şizodipal, paranoid ve antisosyal kişilik bozukluklarını saldırganlık eğiliminin oluşmasına neden olan kişilik bozukluklarına örneklenmesi mũmkündür. Ergenlik döneminde teşhis konan bu rahatsızlık ikili ilişkilerde ve ailede önemli iletişim problemleri oluşturmaktadır.

Ekonomik Nedenler

Ailenin ve bireyin geliri düştükçe şiddet artma eğilimi göstermektedir. Nitekim 2016 şiddet kayıtlarında kadın cinayeti işleyenler arasında eğitim ve gelir düzeyi düşüklüğü çarpıcı bir veridir.

Cinsel Nedenler

Eşlerden birinin cinsel hastalığı ya da cinsel uyumun sağlanamaması şiddeti ortaya çıkarabilmektedir.

Sosyal Nedenler

Hızlı kentleşme, parçalanmış aile, işsizlik, yoksulluk, göç, kültürel farklılıklar, güven kaybı, yoksunluklar ve korku gibi sosyal değişimler bireylerin yaşadıkları değişim ve stres faktörleriyle baş edememelerine yol açmakta ve şiddete eğilimi artırıcı etki göstermektedir.

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

ÖFKENİN ZARARLARI

Öfkenin Zararları

Öfke duygusuyla ilgili yapılan araştırmalar bu duyguyu kısa süreli bir delilik olarak tanımlamaktadır. Sağlıklı bir denge durumunda duygu, davranış ve düşüncelerin birbirleriyle uyumlarından söz etmek mümkünken kontrolünü kaybetmiş bir akılda, öfke dışa vurumu dürtüsel bir şekilde gerçekleşmektedir.

Öfke anında beynin salgıladığı üç kimyasal, damar sistemi ve bedene büyük ölçekte hasar vermektedir. Uzun süren öfke bireysel savaş durumunda olma gibidir. Örneğin adrenalin yükselmesi kalp atım hızını artırır. Boyun ve omuzlardaki kasılmalar salgılanan kimyasal maddelerle ilgilidir. Kana karışan kolesterol ve çeker yağ asitlerini yükselterek yüksek tansiyon ve çeker hastalığına neden olur. Dolayısıyla öfkenin dışa vurum biçiminin beden ve ruh sağlığının düşşmanı olduğu görölmektedir.

Araştırmalar erkeklerin öfkelerini kadınlardan daha kolay dışa vurduklarını göstermektedir.

Sonuç odaklı düşünme biçimleri onların öfkelerini kişiselleştirerek ya da dayak atarak dışa vurmalarına neden olmaktadır. Sigara ve alkol kullanımı da öfkenin problemlili bir şekilde dışa vurulmasına sebebiyet vermektedir. Sonuçta mağdur hem kendileri hem de aileleri olmaktadır.

Kadınlara uzun süreli öfke ie atımlarında ise depresyon gösterme eğilimleri artmaktadır. Ancak kadınların süreç odaklı düşünme biçimleri onların empatik yanlarını güçlendirirken konuşma dilinde davranışa, âna özgü ifade edilen kızgınlık, öfkenin depresyona dönüşmeden dışa vurulmasını sağlamaktadır.

Öfke bir dışa vurum problemidir. İşlemlenme biçimindeki düzenleme ve kontrol mekanizmalarındaki güçsüzlükler kadına yönelik şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır.

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

ŞİDDET DÖNGÜSÜ

Araştırmalara göre şiddete başvuran kişilerin çaresizlik ve güçsüzlüğünün onları bu davranışı döngüsel olarak tekrarlamaya yönelttiği grlmektedir.

Bu doğrultuda:

Şiddete başvuran açısından huzursuzluk ve gerginliğin yeniden tekrarı, şiddet mağduru kadının duygusal kütlüğü karşısında ortaya çıkar.

Öğrenme kuramı ve davranışçı yaklaşımlar, şiddet uygulamanın sosyal beceri eksikliğinden kaynaklandığı görüşünü benimsemektedir. Buna uygun olarak şiddet döngüsünün dışına çıkabilmek için, şiddet uygulayan erkeğe yeni ve işlevsel davranış biçimleri öğrenmesi yönünde profesyonel destekler verilmelidir. Ayrıca kadının sosyalleşme sürecinde öğrendiği “erkek adam severse döver, döven erkek güçlüdür” biçimindeki yakıştırmalar onun bu duruma sessiz kalmasına bazen de kışkırtan olmasına yol açmaktadır. Ancak bu kadındaki sevgi ve ilgi görme ihtiyacının nadir de olsa kadının kocayı kendine yönelterek sevgi ve ilgi görme ihtiyacını karşılama eylemi (histerik tepkisellik) de duygusal açıdan dengesiz durumlara örnektir.

Çocukluk yıllarında anne-çocuk arasında güvensiz bağlanmanın oluşması, yetişkinlikte romantik ilişkileri olumsuz yönde etkilemektedir. Öfke, benlik saygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiş ve korkulu - güvensiz bağlanma yaşayanların öfkelerini kontrol etmekte zorlandıkları, benlik saygılarının daha düşük olduğu görülmüştür. Suça yönelme davranışında da aile bütünlüğünün zayıflığı, ebeveyn bağlanmasının güvensizliği ve yokluğundan söz edebiliriz. Bu noktada güvenli ve sürekli ilişkinin varlığı, hem erkeği öfkelerini şiddet olarak yaşamasından alıkoymaz, hem de kadını istismar ve güvensiz ortama karşı korur.

Erkeğin egemenliğinin kutsanması ve kadının değersiz görülmesi, aşağılanması genellikle geleneksel kültürlerden ve dönemlerden gelen yüklerdendir.

Reklamlardan dizilere değin, pek çok söylemde zayıf cinsin kadın, güçlü cinsin erkek, öncelikle baba, erkek kardeş ve sonra da eş olması tekrar eden bir kısır döngüyü gündeme getirmektedir.

Cinsiyetçiliğin en bariz örneklerinden bazılarını kültürümüzdeki atasözlerinde, deyimlerde ve argoda görmekteyiz. Söz gelimi; “kaşık düşmanı”, “eksik etek”, “saçı uzun aklı kısa” gibi tabirlerde nitelendirilen kişinin kadın olması, erkeğin tutumlarına yansıyan zihniyetin de dil aracılığıyla dönüşümünü zorlaştırmaktadır.

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

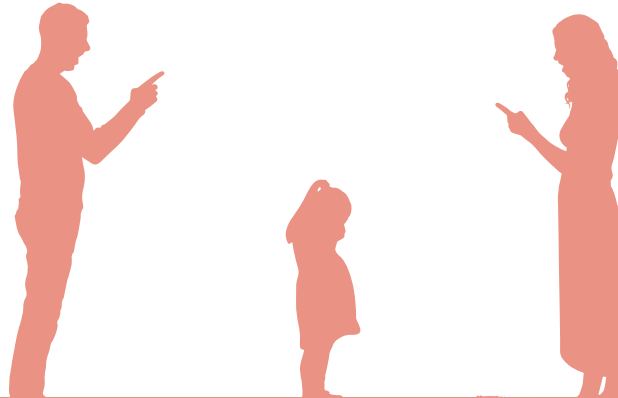
ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

ŞİDDETİN ORTAYA ÇIKTIĞI ALANLAR

Aile İçi Şiddet

Aile bireyleri arasında güçlünün güçsüze yönelik her tür saldırganlığı aile içi şiddet olarak değerlendirilmektedir.

Kadınlar sıklıkla babaları, eşleri, erkek kardeşleri gibi çok yakınındaki kişilerin istismarına ve şiddetine maruz kalmaktadır. Bilindiği gibi ev ortamındaki çatışmalı ve gergin hava çocuklar üzerinde de olumsuz etki yaratmaktadır. Oysa ki aile, çocukların yaşamındaki vazgeçilemez gücü ve değerini, çocuğa güven veren, onun toplumda kabulünü sağlayan, uygun davranış kalıplarını öğrenmesinde örnek ve destek olan, sorunlarını çözmede yol gösterip rehberlik eden özelliğinden almaktadır. Bu nedenle aile içi şiddet ve istismar ile toplumsal, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla topyekûn mücadele gerekli ve değerlidir. Şiddet ortamında büyüyen çocuklar ve annesinin şiddetine tanıklık eden çocuklar da istismar riski ile karşı karşıyadır.

İş Yerinde Şiddet

İş yerinde şiddetin en sık karşılaşılan türü mobbingdir. Toplumda yaygın olarak kullanılma biçimiyle mobbing, iş yerinde bir çalışana sistematik olarak uygulanan psikososyal saldırıdır.

İş yerindeki mobbing bir yıldırma ve uzaklaştırma davranışyken, cinsel taciz bir yakınlaşma davranışıdır. İş yerinde cinsel taciz, cinsellik temeline dayalı ya da bu anlama gelecek davranışlardan oluşan ve muhatabı tarafından kabul edilmeyen, karşılık bulmayan davranışları içermektedir. Pek çok uluslararası sözleşmede yer alıp hükme bağlanmıştır. Türkiye’de de hem psikolojik hem de cinsel şiddetin işverenin ya da amirin gözetim ve eşit davranma ilkesine aykırılık oluşturduğu kabul edilmiş ve TCK kapsamında birçok düzenlemeler yapılmıştır.

Diğer taraftan kadının istihdamındaki adil olmayan tutum ve muamele kadınlar aleyhine bir iş ortamı yaratmaktadır. İş yaşamı-kadınlık rollerini dengelemek için çaba gösteren kadınların iş ortamında karşılaştıkları bakış açısından kaynaklanan bu tarz sorunların aşılmasında aynadaki öteki ben-erkeklerin de desteğinin ve iş birliğinin önemi büyüktür.

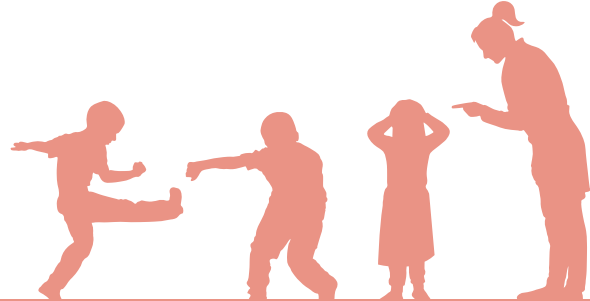
Sokakta ve Okulda Şiddet

Sokakta ve okulda şiddet toplumsal alandaki çatışmalardan bir diğeridir. Gerçekte günümüzde çocukların sokaktaki yaşam ve oyun alanları çok sınırlanmıştır. Sokak ve okuldaki çatışmaların şiddete dönüşen boyutu iki başlıkta toplanabilir:

- Akranlar arasındaki zorbalık ve şiddet
- Yetişkinden kaynaklanan şiddet ve istismar

Gerçekte bireyler arasındaki ya da çocuklar arasındaki çatışmalar dengelenemediğinde ya da dönüştürülemediğinde şiddet ortaya çıkabilmektedir. Ancak belediye yaşam merkezlerinde, kütüphane, sosyal hizmet ve gençlik merkezlerinde, sivil toplum örgütlerinde, gençlerin farkındalık eğitimlerine önem vererek çatışmaların saldırganlık ve şiddete dönüşmesi önlenmektedir. Bu çabaların toplumun her kesimine yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Diğer taraftan gençlerimizin ve çocuklarımızın ötekini suçlamadan hayır demeyi öğrenmeleri çok önemli bir yaşam becerisidir. Bu doğrultuda kazanılan farkındalıklar, duygulanım, düşünüş ve algılarda görülebilecek farklılıklara hoşgörülü bir gençliğin oluşmasının temel koşuludur. Şiddetsiz bilinç ve farkındalığın kazanılması ötekini dinleme, anlama ve ona empati gösterme kabiliyetini arttırmaktadır. Aynı zamanda oluşan akran ve grup kültürü, öfke duygulanımını saldırganlığa dönüşmeden dizginleme ve dengelemede önemli işlevler yüklenmektedir.

Medya ve Şiddet

Bilindiği gibi 19. ve 20. yüzyıl görsel iletişim sistemleri toplumsal yaşamın nicel ve nitel unsurlarının tamamını yöneten, yönlendiren, en azından etkileyen özellikleriyle ailenin sosyalleşmede etkisini zayıflatmış ve bu süreci yönlendirici bir özellik kazanmıştır.

Çocuk programları, eğitim, eğlence, belgesel, okul ve dil programlarıyla hem çeşitlilik hem de her ihtiyaca cevap veren özelliği medyanın olumlu yanlarını oluşturmaktadır. Ancak kimi çatışmalı içerik ve kurgularıyla (diziler, evlenme programları, şiddet filmleri) günümüz şiddeti ile bağlantılarını görmezden gelmek mümkün değildir. Şimdilerde medya okuryazarlığı gibi spot ve işaretlerle toplum daha seçici olmaya yönlendirilmiş olsa da izlenen önemli dizi ve filmler, hatta çocuk programları şiddete eğilimi arttırıcı etki gösterebilmektedir.

Diğer taraftan dünyada yaşanan cinnet ve şiddet haberlerinin, sunum içerikleri, bilgi ve eğlencenin birbirinin içine geçmiş yapısı, şiddet haberleri ile eğlence haberleri arasındaki sınırların ortadan kalkması şiddeti toplum nezdinde normalleştirici etki göstermektedir.

Ayrıca şiddet içerikli haberlerin toplumun korku ve kaygılarını arttıran, toplumdaki umutları olumsuz etkileyen bir yönü de bulunmaktadır. Üstelik medyanın şiddet haberleri vermekle ilgili etik duruşunun ve toplumsal sorumluluğunun reklam alma ve reyting kaygılarıyla bağlantısı devam ettiği sürece, şiddet kültürünün pompalanmasında etkin bir araç olarak rolünü oynamaya devam edeceği açıktır. Ancak sorumlu ve örgütlü bir vatandaşlık bilinciyle, imza kampanyası vs. eylemlerle medyanın içeriğine yön vermek de mümkündür.

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

**KADINA, ÇOCUĞA ve GÜÇSÜZ
İNSANLARA KARŞI UYGULANAN
ŞİDDETLE MÜCADELENİN
HUKUKİ BOYUTU**

HAYATA KARŞI SUÇLAR:

Kasten Adam Öldürme - İntihara Yönlendirme

Kasten öldürme, insanlık tarihi ile yaşıt bir suç tipidir. Toplumsal hayatın vazgeçilmez unsuru olan insanın var olması, yaşama hakkının etkin bir şekilde korunması ile mümkündür. Bir kimsenin keyfi olarak yaşama hakkından mahrum bırakılması, diğer tüm temel hakları anlamsız bırakır, kullanılamaz hale getirir. Yaşam, hak sahipliğinin temelidir. Savaş zamanında ve ulusun varlığını tehdit eden diğer olağanüstü hallerde bile bu hak esirgenemez. Bu itibarla kasten öldürme suçu, ceza kanunlarında genelde yaptırım sisteminde yer alan en ağır ceza ile karşılanır. Bu fiili işleyenler TCK'nın 81, 82 ve 83 üncü maddeleri uyarınca en ağır cezalarla cezalandırılmıştır.

Kasten öldürme suçunda korunan hukuki değer; yaşama hakkıdır.

Yaşama hakkının korunması toplumsal açıdan da önemlidir. Devletin en önemli görevlerinden biri, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına almaktır. Keza toplumda, bireylerin hayatının, devletin koruması altında olduğu yolundaki güven duygusunun oluşturulması şarttır. Bir toplumda bireylerin can güvenliklerinden emin olmaları, onların özgürlüklerini idrak edebilmelerinin olmazsa olmaz şartlarındandır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesinde;

“Herkesin yaşama hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez”

denilerek yaşama hakkının önemine vurgu yapılmıştır.

Sözleşmeye taraf devletlerin yükümlülüğü, sadece iradi ve kural dışı surette ölüme sebebiyet vermemek ile yani öldürme yasağı ile sınırlı değildir. Aynı zamanda topraklarında yaşayan kişilerin hayatını, ölümlerle sonuçlanabilecek saldırı yahut eylemlere karşı koruma pozitif yükümlülüğünü de içermektedir.

İnsan hak ve özgürlüklerini etkin bir biçimde korumak için öncelikle suçun işlenmesinin önlenmesi ve suç işleme oranlarının asgari düzeye inmesinin sağlanması gerekir. İkinci olarak da suçun failini en kısa zamanda bulup kusuruyla orantılı bir biçimde cezalandırmak gerekir. Son olarak da ceza infaz edilirken uygulanacak eğitim programları ve hükümlülere mahsus prosedürlerle kişi topluma yeniden kazandırılmalıdır. Yeni Türk ceza adalet sistemi bunu hedeflemiştir.

İnsan hak ve özgürlüklerini etkin bir biçimde korumak için öncelikle şu üç şeyin sağlanması gerekir:

Suçun işlenmesinin önlenmesi ve suç işleme oranlarının asgari düzeye indirilmesi.

Suçun failinin en kısa zamanda bulunup kusuruyla orantılı bir biçimde cezalandırılması.

Ceza infaz edilirken kişinin topluma yeniden kazandırılması için çalışmalar yapılması.

Yeni Türk ceza adalet sistemi bunu hedeflemiştir. İfade edelim ki bir devlette insan hak ve özgürlüklerin ihlali ne kadar azsa hukuk standartları da o kadar yüksek demektir.

Kasten öldürme suçunda, **ağırlaştırılmış müebbet** hapis cezasını gerektiren durumlar şunlardır:

Vahşi bir hisle ve canavarca bir yöntemle öldürmek

Kişiyi, eziyet çektirerek öldürmek

Kasten öldürme suçunun belli akrabalık ilişkisi içinde bulunan kişilere yani üstsoy veya altsoydan birine veya resmî nikâhlı eşe ya da kardeşe karşı,

Çocuğa ya da beden ve ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan bir kişiye karşı,

Gebe olduğu bilinen kadına karşı işlenmesi,

Suçun kan gütme ve töre saikiyle işlenmesi.

Hayata karşı suçlar kapsamında intihara yönlendirme söz konusu olduğunda ise bir başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişinin bu filleri cezalandırılır. İntihara teşvik veya yardımın cezalandırılabilmesi için, kişinin intihar etmesi şart değildir. Yardım sonucunda intiharın gerçekleşmesi durumunda ise cezanın arttırılması gerekmektedir.

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

VÜCUT DOKUNULMAZLIĞINA KARŞI SUÇLAR

VÜCUT DOKUNULMAZLIĞINA KARŞI SUÇLAR: *Kasten Yaralama - İşkence ve Eziyet*

Kasten yaralama suçunun;

- Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı,
- Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,
- Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,
- Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,
- Silâhla, işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında arttırılır.

İşkence suçunun;

1. Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan, bedensel ve ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
2. Suçun; • Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,
 - Avukata veya diğerk kamu görevlisine karşı görevi dolayısıyla, işlenmesi hâlinde, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
3. Fiilin cinsel yönden taciz şeklinde gerçekleşmesi hâlinde, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
4. Bu suçun işlenişine iştirak eden diğerk kişiler de, kamu görevlisi gibi cezalandırılır.
5. Bu suçun ihmali davranışla işlenmesi hâlinde, verilecek cezada bu nedenle indirim yapılmaz.
6. Bu suçtan dolayı zamanaşımı işlemez.

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

CİNSEL DOKUNULMAZLIĞA KARŞI SUÇLAR

CİNSEL DOKUNULMAZLIĞINA KARŞI SUÇLAR:

Cinsel Saldırı, Çocukların Cinsel İstismarı, Cinsel Taciz (TCK m. 102, 103, 105)

Cinsel saldırı suçunun mağduru on sekiz yaşını doldurmuş, çocuk olmayan bir kimsedir. Ayrıca bu eylemin, mağdurun vücut dokunulmazlığını ihlal eder tarzda gerçekleşmesi gerekmektedir. Cinsel saldırı suçu ile korunan değer cinsel dokunulmazlıktır.

Cinsel istismar da, bir çocuğa karşı vücut dokunulmazlığını ihlal eden cinsel davranışlarda bulunulmasıdır. On beş yaşını doldurmuş bir çocuğun, cinsel ilişkiye rızasına kanun koyucu itibar etmemiş, bu durumu reşit olmayanla cinsel ilişki suçu kapsamında ayrıca (şikâyete tâbi bir suç olarak) yaptırıma bağlamıştır. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması daha ağır cezayı gerektirmektedir.

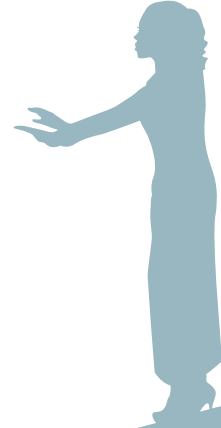
Kişilerin cinsel amaçlı olarak, vücut dokunulmazlığı ihlal edilmeksizin rahatsız edilmesi ise, cinsel taciz suçunu oluşturmaktadır.

Cinsel taciz suçu mağdurunun çocuk olması 18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı kanun ile daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsur kabul edilmiştir.

Suçun beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumdaki kişiye karşı işlenmesi hâlinde failin daha ağır ceza ile cezalandırılması gerekmektedir.

Mağdur, bedensel veya ruhsal bir hastalıktan ileri gelmiş olabileceği gibi engelli olmasından dolayı kendini savunamayacak durumda olabilir. Bu hâlin geçici veya kalıcı olması arasında bir fark bulunmamaktadır. Önemli olan fiilin gerçekleştirildiği esnada bu durumun var olmasıdır. Mağdurun cinsel saldırı eylemine geçerli bir rıza gösterme ya da karşı koyma olanağını ortadan kaldıran haller bu kapsamda değerlendirilmektedir.

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

HÜRRİYETE KARŞI SUÇLAR

HÜRRİYETE KARŞI SUÇLAR:

Tehdit - Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma

Tehditin temel şeklinde mağdurun kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştirileceğinden bahisle fiilin işlenmesi aranmaktadır. Suçun bu şeklinin takibi şikâyete bağlı olmayıp, re'sendir.

Tehdit suçuyla korunan hukuki değer, kişilerin iç huzuru, sükûnu ve güvenlik duygusudur. Aynı zamanda bu suçla kişilerin serbest karar verme ve hareket etme hürriyetleri de korunmak istenmektedir.

“Hareket etme hürriyeti” ile kastedilen, mağdurun bir yerden başka bir yere gitme hürriyeti olmayıp, kişinin özgür bir şekilde verdiği kararlar doğrultusunda davranabilme hürriyetidir.

Kişi hürriyetine saldırı fiillerinden birini de, “kişiyi hürriyetinden yoksun kılma” (m. 109) oluşturur. Bu suçla fertlerin istedikleri gibi hareket edebilme hürriyetleri hukuka aykırı olarak uzun veya kısa bir süre ortadan kaldırıldığı gibi çeşitli şekillerde de sınırlandırılmıştır. Bu suçla korunan hukuki değer, kişinin iradesine uygun olarak hareket özgürlüğünün sağlanmasıdır.

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun eşler arasında işlenmesi cezanın arttırılmasını gerektiren nitelikli unsur sayılmıştır (m. 109/2 e).

Fiilin eşe karşı işlenmesi bakımından, suçun işlendiği sırada tarafların karı koca olmaları gerekir. Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun cinsel amaçla işlenmesi hâlinde ceza arttırılır.

KİŞİLERE YÖNELİK ŞİDDET

Kişilere yönelik şiddet, bir insan hakkı ihlalidir. Bu nedenle günümüzde bu sorun özel alan sorunu olmaktan çıkarak toplumsal alanda tartışılmakta ve mücadelesi de bir devlet politikası olarak kabul edilmektedir. Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının haklarının teminat altına alınması devletlerin sorumluluğundadır. Aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla hazırlanan ve 1998 yılında yürürlüğe giren 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un günümüzün ihtiyaçlarına cevap vermediği görüldüğünden kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin esas ve usulleri kapsayan ve düzenleyen yeni kanun çıkarılmıştır.

Şiddet eylemlerine maruz kalan kişilere ve aile bireylerine koruma vaat eden bu kanunun uygulanması aşamasında, şiddet mağdurunun ikinci bir mağduriyet daha yaşamaması adına, temel birtakım ilkelere uyulması zorunluluğu doğmaktadır. Bu bakımdan, hizmetin sunulmasında insan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi, hakkında koruma tedbir kararı verilen kişilere hizmet sunulmasının insan onuruna yaraşır şekilde yerine getirilmesi, hizmetin sunulması ve yürütülmesi sırasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, millî veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaması, koruyucu tedbir kararı verilmesi ve uygulanması sırasında hakkında tedbir kararı verilen kişilerin durumları dikkate alınarak özel ihtimam gösterilmesi, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, vakıf, dernek ve diğer sivil toplum kuruluşları, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler ile özel sektörün iş birliği içinde çalışması ve bu konuda toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması ve son olarak bu kanun kapsamında verilen hizmetin ülke çapında eşit ve dengeli sunulması, hem uluslararası hukuktan hem de anayasadan kaynaklanan bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kanun öncelikle en temel insan hakkı olan yaşam hakkının korunması, kadın cinayetlerinin son bulması amacıyla kurumların şiddetle mücadelenin her aşamasında aktif rol almasını sağlamayı hedeflemektedir. Yine bu kanunun, devletin şiddeti önlemesi, şiddete uğrayanı çok yönlü koruması ve şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali bulunan kişiyi, verilecek koruyucu tedbir kararları ile rehabilite etmesi amaçlanmıştır.

Hem 5237 sayılı TCK'nın hem de 6284 sayılı kanun hükümleri dikkatlice incelendiğinde kadınlara, çocuklara, güçsüzlere ve yaşlılara karşı şiddet ve haksızlıkları önleme açısından mevzuatımızda önemli sayılabilecek bir eksiklik olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte her ne kadar kadınlara, çocuklara, güçsüzlere ve yaşlılara karşı gerçekleştirilen şiddet ile ilgili olarak problemler daha çok uygulamadan kaynaklansa da yaşanan problemlerin çözümü için mevcutlara ilave olarak devletin yetkili makamlarının aile bağlarını kuvvetlendirici tedbirler alması, ayrıca milli ve manevi değerlerimizin okullarda ve toplumda iyi öğretilip anlaşılması için çalışmalar yapılması ve bu sayede konuya ilişkin farkındalığın artırılması gerekmektedir.

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

**KUR'AN VE SÜNNET
AÇISINDAN ŞİDDET SORUNU**

ÖFKE VE ŞİDDET İLİŞKİSİ

**Şiddete giden yolu önlemenin en etkili yolu öfkeyi kontrol altında tutabilmektir.
Bu, Kur'ân-ı Kerim'de "öfkeyi tutmak" olarak anılır.**

***"Onlar bolluk ve darlıkta Allah yolunda harcarlar, öfkelerini tutarlar /
hâkim olurlar, ve insanları affederler, Allah iyi kimseleri sever."***

(Âl-i İmrân 3/134)

Hz Peygamber de şöyle buyurmuştur:

***"Hiçbir kul, Allah katında, O'nun rızasını gözeterek öfkesini yutmasından daha faziletli
bir lokma yutmuş değildir"*** (İbn Hanbel, "Müsned", 2/128)

H.z. Peygamber: “Asıl pehlivan gürüşte rakibini değil, öfkelenildiğinde öfkelerini yenen kimsedir.” (Müslim, “Bir 106)

Öfkelenildiğinde H.z. Peygamber şunları yapmanı tavsiye ediyor:

Bulduğun pozisyonu ya da yeri değiştir.

Şeytandan Allah’a sığın, euzu besmele çek.

Abdest al.

“Rabbim, beni bağışla, kalbimdeki öfkeyi kaldır” diye dua et.

Öfkelenildiğinde sus!

Bize her konuda örnek olan Hz. Peygamber hiçbir zaman “şiddet konusunda” mazeret kabul etmemiştir.

O, açlığını gidermek amacıyla bir bahçeye girip usulüne göre toplamadığı için hurmalara zarar veren birisini döven bahçe sahibini,

“bilmiyorsa toplamayı öğretmen, açsa açlığını gidermen gerekirdi” diyerek uyarmıştır (Nesai, “Adabu'l Kudat”, 21).

Ebü Hüreyre radiyallahu anh'ten rivayet edildiğine göre, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Müflis kimdir, biliyor musunuz?” diye sordu. Ashab:

- Bizim aramızda müflis, parası ve malı olmayan kimsedir, dediler. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Şüphesiz ki ümmetimin müflisi, kıyamet günü namaz, oruç ve zekat sevabıyla gelip, fakat şuna sövüp, buna zina isnad ve iftirası yapıp, şunun malını yiyip, bunun kanını döküp, şunu dövüp, bu sebeple iyiliklerinin sevabı şuna buna verilen ve üzerindeki kul hakları bitmeden sevapları biterse, hak sahiplerinin günahları kendisine yükletilip sonra da cehenneme atılan kimsedir” buyurdular (Müslim, “Birr”, 59).

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

AYETLER VE HADİSLER IŞIĞINDA HZ. PEYGAMBER'İN ŞİDDET KARŞISINDAKİ TUTUMU

TOPLUMSAL ALANDA ŞİDDET

“Dinde zorlama yoktur” (Bakara 2/256)

Hız. Peygamber inanç konusunda hiç kimseyi zorlamamıştır.
Savaş zamanlarında bile adaletli davranılması gerektiğini söylemiştir:

Örneğın Hz. Peygamber, Bizans’a bağılı Busra valisine gönderilen bir elçisinin Mute’de öldürölmesi ve daha sonra İslam’a davet için gönderdiği 15 kişilik heyetin 14’ünün şehit edilmesi üzerine Zeyd b. Harise komutasında üç bin kişilik bir ordu hazırlayarak kuzeye doğru gönderdiği ordudaki Müslümanlara **sözlerinde durmalarını, aşırı gitmemelerini, çocukları, kadınları, yaşlıları ve manastırlara çekilmiş kimseleri öldürmemelerini, hurmalıklara zarar vermemelerini, ağaçları kesmemelerini ve binaları yakmamalarını** tembih ve tavsiye etmişti (Vâkıdî, “Megâzî”, 2/ 757-758).

Mute Savaşı olarak bilinen bu savaş öncesinde Hz.Peygamberin, “bölge halkının önce İslam’a davet edilip, kabul etmedikleri takdirde savaşılması” şeklinde verdiği talimatın, dinin zor kullanarak yayılması anlamına geldiğı düşünölebilir. Ancak, Hz. Peygamberin o bölgeye ordu göndermesinin asıl sebebi İslam dininin silah zoruyla kabul ettirilmesi değil, barışçı yoldan yapılan davetin zor kullanılarak engellenmiş olmasıdır.

GÜNLÜK HAYATTA ŞİDDET

Kan davası gütmek yasaktır!

Hz. Peygamber meşhur vedâ hutbesinde, “Kanlarınız ve mallarınız, şu gününüz, şu ayınız ve şu beldeniz gibi saygındır (Dokunulmazdır). Bilesiniz ki, Cahiliye dönemine ait bütün işler ayaklarımın altındadır. Cahiliye döneminin bütün kan davaları da kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası İbn Rebîa'nın kan davasıdır...” (Müslim, “Hacc” 147) buyurarak henüz küçük bir çocuk iken Huzeyl kabilesi tarafından öldürülen amcasının torunu İyâs B. Rebîa'nın kan davasını kaldırmakla işe önce kendi akrabalarından başlamış ve böylece çok eski bir öç alma uygulamasına son vermiştir.

Hayatı boyunca asla kişisel intikam peşinde koşmayan Hz. Peygamber (Buhari, “Hudud”, 42), “Allah'ın en çok gazab ettiği insanın husumette sınır tanımayan kimse olduğunu (Buhârî, “Ahkam”, 34) ve “husumeti sürdürmenin kişiye günah olarak yeteceğini” (Tirmizi, “Birr”, 58) bildirmiştir. Canına kast edenleri bile affetme erdemini gösteren Allah Rasulü, (Buhari, “Megâzî”, 32) kendisine arz edilen kisasla ilgili davalarda affetmeyi teşvik etmiştir” (Ebû Davud, “Diyât”, 3).

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

TOPLUMSAL KESİMLERDE ŞİDDET

KADINLAR

Sadece fizikî değil, manevi ve psikolojik baskılar da şiddet kapsamı içinde yer alır. Örneğin eşlerin birbirlerine yönelttikleri, geçerli delillere dayanmayan zina isnadı, bir iftira olduğu için, namus ve onurlarına yönelik manevi bir şiddettir. Bu yüzden Kur'ân-ı Kerim, böyle bir suçlamaya en çok maruz kalan ve bundan en fazla zarar görecektir olan kadını korumak amacıyla, bu iftirayı yapan kimselere seksen sopa vurulması ve şahitliklerinin ebediyen kabul edilmemesi cezasını vermiştir (Nur 24/4).

Hız. Aişe'ye zina iftirasının yapıldığı ifk olayıyla (Buhârî, "Megâzî", 34) ilgili dedikoduların alıp yürüdüğü bir ortamda Allah Rasulü'nün gerekli soruşturmaları yapması ve en önemlisi, olayın netlik kazanmadığı dönemde bile eşine kötü muamelede bulunmaması bu konuda önemli bir örnektir. Çünkü erkek olsun kadın olsun herkes kendi yaptığından sorumludur (Tûr, 52/21). Kimse kimsenin günahını çekmeyeceği gibi (Fâtır, 35/18) bilfiil cezalandırmada da bulunamaz. Hız. Peygamber'in bu olaydaki tutumuyla, basit bir şüphe ya da söylenti karşısında, karısını, kızını, şüphelendiği diğer insanları gözünü kırpmadan öldürebilen ve bunu da namus adına yaptığını söyleyen insanların tutumu arasında bir karşılaştırma yapmak anlamlı olacaktır.

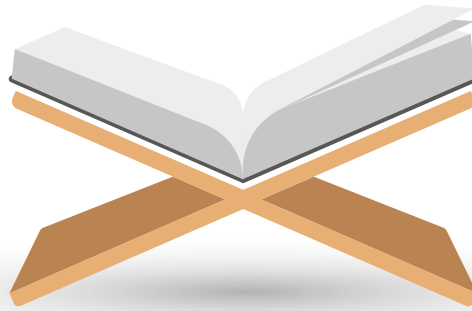
Başta hadis eserleri olmak üzere İslamî kaynaklar, hayatıyla ilgili bütün bilgileri en ince detayına kadar verdikleri halde, Hz.Peygamber'in, eşlerine ve çocuklarına karşı şiddet uygulamak bir yana en küçük bir hakaret veya kırıcı bir sözünden bahsetmemişlerdir. Bu da ancak, Allah tarafından seçilip “yüce ahlak sahibi olduğu” (Kalem 68/4) bildirilen bir Peygamberin her konuda olduğu gibi, bu konuda da insanlara örnek olmasıyla açıklanabilecek bir husustur.

Allah Resulü'nün ashabına yönelik bazı uyarılarından anlaşıldığına göre, (Buhâri, Nikah,84; Tirmizî, “Tefsiru'l-Kur'ân”, 91; İbn Mâce, “Nikah”, 51) Cahiliye döneminden intikal eden kadına karşı şiddet kullanma alışkanlığını sürdürme eğiliminde olan bazı kimseler onun döneminde de mevcuttu. Nitekim bunlardan birisi karısını dövüp kolunu kıran Sabit b. Kays b. Şemmas'tı. Kadının kardeşi Hz. Peygambere şikâyete geldiğinde, Allah Resulü Sabit'i çağırarak karısını boşamasını istedi. (Nesâî, Talak, 53). İşte, bu örnek, insanlık tarihi boyunca genelde kadının maruz kaldığı baskı ve aile içi şiddete karşı sevgili Peygamberimizin filili tepkisini ortaya koymaktadır. Hz. Peygamber'in Sabit'e, dövme sebebini sormadan karısını boşamasını emretmesi son derece anlamlıdır. Görüldüğü üzere o, çoğu zaman yapıldığı gibi, “aile içinde olur böyle şeyler” dememiş, mağdur olan kadını böyle bir şiddet ortamından kurtarmıştır. İşte bu, Hz. Peygamber'in sünneti, yani bu konuda bize nasıl davranmamız gerektiğini gösteren örneklidir. Çünkü o, evlilik hayatında eşleriyle ufak tefek dargınlıklar yaşasa bile, onlara asla el kaldırmamış (Müslim, “Fedâil”, 79), kırıcı ve incitici söz söylememiştir. Onun için, Vedâ hutbesinde müminlere bıraktığı vasiyet ve son nasihatlarından birisi “kadınlar hakkında Allah'tan korkmaları gerektiği” olmuştur.

“Aralarında var ettiği sevgi ve merhameti kendi varlığının delillerinden” sayan (Rûm 30/21) ve “ ...onlarla (kadınlarla) iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmadıysanız, sizin hoşlanmadığınız şeyde Allah birçok hayır var etmiş olabilir” (Nisâ, 4/19)

*buyurarak erkeği eşine sahip çıkması konusunda uyarıcı bir yaratıcımız var!
“Sizin en hayırlınız kadınlarına karşı iyi davrananlarınızdır”(Tirmizi, “Rada”, 11) buyuran ve “gece birlikte olduğunuz kadınları nasıl döversiniz?” (İbn Mace, “Nikah”, 51) diyerek hayretini ifade eden bir Peygamberimiz var!*

Onun tutum ve davranışı bizim için yegâne örnek olmalıdır.

Aile içi huzursuzlukların ilk tezahürü eşlerin birbirlerine karşı kırıcı davranmaları ve hakarete varan sözler sarf etmeleridir. Tekrar eden bu davranış zamanla kalıcı olabilmekte, sanki aile ilişkisinin doğal bir parçası gibi algılanmaktadır. Halbuki Allah ve Resulü'nün kesinlikle yasakladığı kötü söz(Nisa 4/148; Tirmizi, "Birr",48), aile ortamında, hem eşler hem de çocuklar için psikolojik bir şiddete dönüşmekte ve hayatı çekilmez bir hale getirmektedir. Başkasına olmadığı halde ailesine karşı dilinin kırıcı ve kötü sözlü olduğunu ve ne yapması gerektiğini Hz.Peygamber'e soran Ebu Huzeyfe, bunun için Allah'tan af dilemesi gerektiği cevabını almıştır. (Dârimî, "Rikak", 15)

Ayrıca eşlerin, kendilerinde kalması gereken mahrem sırlarını başkalarına yaymaları da karşı taraf için bir nevi manevi şiddettir. Çünkü aile bireylerinin birbirlerine güvenerek açıkladıkları sırların ve mahrem bilgilerin başkalarına intikali onların kişilik haklarının ciddi bir ihlalidir. Onun için Allah Resulü, "kıyamet gününde, Allah katında mevkii en kötü olacak insanlardan birisi, karısı ile haşır neşir olup da onun sırrını yayan kimsedir" buyurmuştur (Müslim, "Nikah", 123).

ÇOCUKLAR

Hz. Peygamberi torunu Hüseyin'i öperken gören ve kendi on çocuğundan hiçbirini öpmediğini söyleyen bir sahabiye o, şu çarpıcı ve uyarıcı cevabı vermiştir: “Merhamet etmeyene merhamet olunmaz” (Ebu Davud, “Edeb”, 144,145). Şiddet içeren bir kelimenin çocukla anılmasına bile razı olmayan Allah Resulü, çocuklarına “harb” adı vermekte ısrar eden Hz. Ali'ye engel olmuş ve torunlarına “iyilik ve güzellik” manasındaki “Hasan” ve “Hüseyin” adlarını vermiştir (Ebu Davud, “Edeb”, 62). Bir savaş esnasında çocukların öldürüldüğünü gören Hz. Peygamber, “bazılarına ne oluyor ki ölüm (katl), çocukları öldürmeye varacak kadar onları(n aklını başından alıp) götürmüştü? Sakın ha çocukları öldürmeyin talimatını vermiştir” (Dârimî, “Siyer”, 25). Bu uyarı, “sizinle savaşanlara karşı siz de Allah yolunda savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez” (Bakara, 2/190) ayetinin bir uygulaması gibidir.

Ayrıca Hz.Peygamber, bir oğluna mal bağışlayıp diğer çocuklarını bundan mahrum eden ve buna da Hz.Peygamberi şahit yapmak isteyen bir sahabîye, “Allah'tan korkun, çocuklarınız arasında âdil olun” buyurarak evlatlar arasında ayırım yapmayı yasaklamıştır (Müslim, “Hibe”, 13). Kız olsun erkek olsun çocuklar Allah'ın bir nimeti, ailenin ziyneti ve sevinç kaynağıdır. Daha sonra aileye sağlayacağı katkıların farklı olduğunu düşünerek onlara farklı muamelede bulunmak Kur'ân-ı Kerim'in kınadığı bir Cahiliye âdetidir (Nahl, 16/ 58; “İsra“, 17/ 31).

Cahiliye döneminde kendileri için ekonomik bir yük ve utanç vesilesi saydıkları kız çocuklarını öldürmekte bir beis görmeyerek bu vahim suçu işleyenleri, Cenâb-ı Hak, “geçim korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyiniz. Onları ve sizi rızıklandıran biziz. Onların öldürülmesi şüphesiz büyük bir günahdır.” (İsra 17/31) ayetiyle uyarmaktadır. Aile içi şiddetin çocuklara yönelik bu acımasız uygulaması geçmişte kalsa da, tarih boyunca ve günümüzde de çocuğa yönelik şiddet ve istismar yoğun bir şekilde devam etmektedir. Zorunlu bir sebebe dayanmayan kürtaj, çocukların küçük yaşta çalışmaya zorlanması, dilencilığe ve konusu suç olan şeylere teşvik ve alet edilmesi, wbasit nedenlerle dövülmesi ve kötü muamele görmesi, genelde ebeveynlerden kaynaklanan çocuğa yönelik şiddet örnekleridir. Özellikle ülkemizde bazı genç kızlarımızın, isteyerek veya istemeyerek karıştıkları ve cinsel yönden istismar edilip mağdur duruma düştükleri bazı olaylar sebebiyle, namus temizleme adı altında cinayete kurban gitmeleri de aile içi şiddetin en acımasız örneklerindedir.

Genelde aile meclisinin ittifakıyla alınan bu cinayet kararlarına iştirak edenlerin hepsi dinimize göre kâtil durumundadırlar. Çünkü, zorla mağdur edilen kimse başta ailesi olmak üzere herkes tarafından korunması gereken bir mazlumdur. Kendi yanlış tercihiyle mağdur olmuş kimsenin hatası ise kendisine aittir. Bu kişi ergenlik çağına ulaşmış ve suç işlemişse cezasını çeker ve Allah’tan af diler. Ergen olmayan kimseye ise, ebeveyni ve aile büyükleri tarafından uyarı ve nasihatta bulunulur. Yeni tehlikelere maruz kalmaması için de koruma altına alınır. Her iki durumda da ailenin, çocuklarını yargılayıp ceza verme hakkı yoktur.

YAŞLILAR

Hız. Peygamber, ebeveyni yaşlı olan sahabilerin cihada katılabilmeleri için onların iznini şart koşmuş (Ebu Davud, "Cihad", 33), yaşlıların yürüyerek haccetme adaklarını, külfete girmemeleri için geçersiz saymıştır (Tirmizi, "Nüzûr", 9). Namazda imamlık yapanlara, arkalarındaki zayıf, hasta ve yaşlıları düşünerek namazı uzatmamalarını tavsiye etmiştir (Buhârî, "Ezan", 62). Mescid-i Nebevîyi temizleyen yaşlı ve kimsesiz zenci bir hanımın ölümünü kendisine haber vermeden defnedenlere "bana haber vermeniz gerekmez miydi?" diyerek kızmış ve kabrine gidip cenaze namazını kılmıştır (Müslim, "Cenâiz", 71). Hız. Peygamberin, yapılan savaşlarda düşman çocuklarının, savaşa katılmayan yaşlı ve güçsüzlerin öldürölmelerini yasaklaması da (Ebu Davud, "Cihad", 82) onun yaşlılara verdiği değerin bir ifadesidir.

ENGELLİLER

İnsanın, doğuştan veya sonradan bazı bedensel ve zihinsel engellerle karşılaşması muhtemel bir olgudur. Cenabı Hak insanın canına ve malına gelebilecek bazı musibetleri imtihan bağlamında ele alıp buna maruz kalanları sabra teşvik etmiştir. (Bakara, 2/155). Ancak onlarla ilgili sorumlulukları da o nispette hafifletmiştir.

Sahabe arasında, doğuştan veya savaş sebebiyle engelli olan bir hayli insan mevcuttu. Hz. Peygamber, bunları, hayattan kopuk iş göremez insanlar olarak kabul etmek yerine, yapabilecekleri işlerle değerlendirme yolunu seçmişti. Örneğin bunlardan birisi olan ve ayağında engeli bulunan Muaz b. Cebel'i Yemen'e kâdı ve zekât memuru olarak göndermişti. (Buhârî, Cihad, 164). Ömrü boyunca âmâ olan İbn Ümmü Mektum'a değer vermiş, Medine dışına çıktığında onu üç defa yerine vekil bırakmış ve Bilal-i Habeşi ile beraber müezzinlik yapmasına izin vermiştir.

Allah Rasûlü, engellilere karşı herhangi bir fizikî ve psikolojik şiddeti tasvip etmek bir yana, sözleri ve uygulamalarıyla, onlara gerekli dikkat, ihtimam ve yardımın gösterilmesini emretmiştir. Onun için, insanlarla alay etmeyi yasaklayan ayete (Hucurât, 49/11). uygun olarak, ashabına namaz kıldırıldığı bir esnada, yakınlarındaki bir çukura düşen âmâ sahâbîye gülen cemaatine hem namazlarının hem de abdestlerinin bozulduğunu söyleyerek yaptıkları şeyin ne kadar vahim olduğunu anlatmak istemiştir.

Sahabe arasında, doğuştan veya savaş sebebiyle engelli olan bir hayli insan mevcuttu. Hz. Peygamber, bunları, hayattan kopuk iş göremez insanlar olarak kabul etmek yerine, yapabilecekleri işlerle değerlendirme yolunu seçmiştir. Örneğin bunlardan birisi olan ve ayağında engeli bulunan Muaz b. Cebel'i Yemen'e kadı ve zekât memuru olarak göndermiştir (Buhârî, "Cihad", 164). Ömrü boyunca âmâ olan İbn Ümmü Mektum'a değer vermiş, Medine dışına çıktığında onu on üç defa yerine vekil bırakmış ve Bilal-i Habeşi ile beraber müezzinlik yapmasına izin vermiştir.

Allah Resulü, engellilere karşı herhangi bir fizikî ve psikolojik şiddeti tasvip etmek bir yana, sözleri ve uygulamalarıyla, onlara gerekli dikkat, ihtimam ve yardımın gösterilmesini emretmiştir. Onun için, insanlarla alay etmeyi yasaklayan ayete (Hucurât, 49/11) uygun olarak, ahabına namaz kıldırđı bir esnada, yakınlarındaki bir çukura düşen âmâ sahabîye gülen cemaatine hem namazlarının hem de abdestlerinin bozulduğunu söyleyerek yaptıkları şeyin ne kadar vahim olduğunu anlatmak istemiştir.

DİĞER CANLILARA KARŞI ŞİDDET

Allah Resulü sadece insanlara değil hayvanlara şiddet uygulanmasını da hoş görmemiştir. Örneğin, bir kediyi hapsedip aç bırakarak ölümüne sebep olan bir kadının cehennemlik olduğunu bildirmiş (Müslim, “Tevbe”, 25), buna mukabil kuyu başındaki susamış bir köpeğe ayakkabısıyla su çekerek sulayan birisinin cenneti kazandığını haber vermiştir (Muvatta, “Sıfatü'n-Nebi”, 10).

Allah Rasûlü, canlı hayvanların hedef taliminde kullanılmasını yasaklamış, (Nesâî, “Dahâyâ”, 41), hayvanlara işaret konulurken aşırı gidilmesini “müsle” (işkence) olarak niteleyerek uygun bulmamıştır (Müslim, “Libas”, 107; Ahmed b. Hanbel, “Müsned”, 2/13). Cahiliye âdeti olan develerin hörgüçlerinin, koyunların kuyruklarının canlıyken kesilip yenmesini yasaklayarak bunun haram olduğunu söylemiştir (Tirmizi, “Sayd”, 12). Bir sefer esnasında, iki serçe yavrusunu yuvalarından alan arkadaşlarına kızarak, yavruların, onları arayan annelerinin yanına konulmasını istemiş, bir karınca yuvasını yakan kişileri de, “ateşle cezalandırmak, ateşin rabbinden başkasına yakışmaz” diyerek uyarmıştır (Ebu Davud, Edeb, 176). Binek hayvanları üzerinde uzun süre sohbet yapanları uyararak, “hayvanlarınızın sırtını minber edinmekten sakınınız. Çünkü Allah, sadece zorlukla varabileceğiniz yerlere sizi iletmeleri için onları sizin emrinize verdi. Arzı da sizin için yarattı. Dolayısıyla ihtiyaçlarınızı yerde karşılayın” buyurmuştur (Ebu Dâvud, “Cihad”, 55). Hz. Peygamber, Allah'ın bütün yarattıklarına gösterilmesi gereken özen ve şefkatin bir göstergesi olarak, atların alın saçlarının, yelelerinin ve kuyruklarının kesilmesini uygun bulmamış (Ebu Davud, “Cihad”, 41), hayvanların yüzlerine vurmaya ve kulaklarından çekip götürmeyi yasaklamıştır. Bu şekilde davranan birisine, “hayvanın kulağını bırak ta boynunun kenarından tut” demiştir (İbn Mâce, “Zebâih”, 3). Hayvanların memeleri incinmesin diye süt sağıcıların tırnaklarını kesmeleri inceliğini hatırlatan da Allah Rasûlüdür (İbn Hanbel, “Müsned”, 3/484).

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ ve ÇÖZÜM YOLLARI

**KÜRESEL SORUN ŞİDDET
VE ÇÖZÜM YOLLARI**

ŞİDDETİN ÖNLENMESİ

Şiddet üzerinde birtakım genetik, biyolojik ve içgüdüsel faktörlerin etkileri olmakla birlikte genel olarak içinde yaşanılan toplumda izleme ve model alma yoluyla öğrenilmekte ve nesilden nesile aktarılmaktadır. Şiddet genel olarak öğrenilmiş bir davranış bozukluğu olmasından ötürü eğitim yoluyla düzeltilebilir. Bununla birlikte çok boyutlu bir problem olan şiddetle etkin bir şekilde mücadelede onun farklı kaynaklarına yönelik yaklaşımların geliştirilmesi ve uygulanması önem arz etmektedir. Bu kısımda şiddet önleme yaklaşımlarını dört kısımda ele alacağız;

- EĞİTSEL YAKLAŞIMLAR
- HUKUKİ YAKLAŞIMLAR
- POLİTİK YAKLAŞIMLAR
- TIBBİ YAKLAŞIMLAR

EĞİTSEL YAKLAŞIMLAR:

Eğitsel yaklaşımlar erken gelişim dönemlerinden itibaren dinî, ahlakî ve insanî değerlerin pedagojik yöntemler kullanılarak genç bireylere kazandırılması, aynı zamanda çocuk ve gençlere yönelik empati, stres yönetimi ve öfke kontrolü eğitimlerini kapsamaktadır. Şiddeti önlemede en doğru yaklaşım uygulanmış şiddeti cezalandırmaktan ziyade meydana gelmeden önlemektir. Bu ise ancak eğitim sayesinde mümkün olabilir.

Eğitim ailede başlar. Çocuğun içinde doğup büyüdüğü ilk sosyal ortam olan ailede sevgi, değer, güven gibi duyguları tecrübe etmesi fiziksel ve psikolojik gelişimi ve sağlığı için son derece önemlidir. 6 yaşına kadar edindiği çocukluk tecrübeleri daha sonra karşılaşacağı davranışlar üzerinde etkilidir. Hamilelik döneminde anne sağlığı, alkol, sigara ve uyuşturucu madde alımı, doğum sonrası dönemde çocuğun yetersiz beslenmesi, katı ve tutarsız ebeveyn tutumu çocukta sonraki gelişim dönemlerinde şiddet eğilimini arttırabilir. Aile ortamında sevgi, ilgi ve bakımdan yoksun olarak yetişen çocuklarda fiziksel gelişim geriliği ve psikolojik sorunlar ve şüpheli, kaçınmacı bağlanma yapısı gelişmektedir. Ayrıca çocukluk döneminde kolay inanırlık, itaat ve taklitçilik eğilimi güçlüdür. Ailede şiddete tanık olan veya şiddete maruz kalan çocuklar şiddet uygulamayı öğrenmekte ve yetişkinlik dönemlerinde şiddet eğilimli bireyler haline gelebilmektedirler.

Çocuklar dinlediklerinden ziyade gördüklerini öğrenirler. Dolayısıyla şiddeti önlemede en başta yapılması gereken şey anne babanın çocuklarına iyi bir model olması ve çocukların televizyon, radyo, internet ve oyunlarda şiddet içeriklerini izlemesinin önlenmesidir. Aile içinde destekleyici ve pozitif ilişkiler kurmak şiddeti önleyebilir. Başarısı kanıtlanmış ve umut vaat eden şiddet önleme yaklaşımları çocuk gelişimi, şiddet içermeyen disiplin ve problem çözme becerileri konusunda ebeveynlere eğitim sağlamayı, aile ve okul arasında yapılacak programlar ile çocuk ve ergenin yaşamına ebeveyn katılımının teşvik edilmesini, ergen ve genç yetişkinlere sosyal kabiliyetlerini geliştirme, ilişkilerini sürdürme konularında destek olmayı içermektedir.

Şiddet ve diğer davranış bozukluklarıyla mücadelede bireylerde öz kontrol kabiliyetinin geliştirilmesi gereklidir. Öz kontrol kabiliyetinin geliştirilmesi için en uygun dönem ise çocukluk dönemidir. Öz kontrol haz veren veya acıyı azaltan bir dizi davranış sergilemeye yönelik genel bir eğilimdir. Bundan dolayı çocukluk döneminde yüksek seviyede öz kontrol geliştirildiğinde birey muhtemelen hayatı boyunca suç ve diğer problemleri davranışlara daha az ilgi duyacaktır (Nofziger & Rosen, 2017, s. 44). Bireylerde öz kontrol duygusunu geliştiren en önemli olgulardan birisi dindir. Din hayata, ölüme, tecrübe edilen negatif yaşamsal olaylara tatmin edici anlamlar yükleyerek, emirleri, yasakları ve dinî hayatın en önemli göstergesi olan ibadetleri ile pek çok pozitif duygu kazandırmakta, negatif duyguları azaltmakta ve davranış kontrolü kabiliyeti kazandırmaktadır (Carter vd., 2012, s. 691; McCullough & Willoughby, 2009, s. 69; Rounding vd., 2012, s. 635). Örneğin Wright ve arkadaşlarının 90 bin ergen birey üzerinde yapılan Ulusal Madde Kullanımı ve Sağlık Araştırması verilerine dayanarak yaptıkları araştırmada dindarlık ile birey veya grup kavgası ve şiddete başvurma arasında negatif yönlü ilişkiler bulunmuştur (Salas-Wright vd., 2014, s. 1178). Karşı'nın farklı yaş ve meslekten 1133 birey üzerinde yaptığı araştırmada dindarlık ile öfke kontrolü arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (Karşı, 2018, s. 341). Şiddet ile mücadele için özellikle okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında sevgi, saygı, sabır ve empati gibi temel insanî değerlerin pedagojik yöntemlerle genç bireylere kazandırılması gereklidir. Zira sevgi ve diğer pozitif duygular ile donanmış birey diğer insanlara, hayvanlara ve çevreye zulmetmez. Engelleme ve sıkıntılar karşısında sakin kalabilme, kontrollü olma ve sorunlarla akılcı bir şekilde mücadele etmeyi sağlayan sabır erdeminin geliştirilmesi de şiddetle mücadelede önem arz etmektedir.

Zira engelleme ve haksızlıklar karşısında bireyler çoğu zaman sakin kalamayıp, sorunla akılcı bir şekilde mücadele etmek yerine şiddete başvurmakta ve geri dönüşü mümkün olmayan sonuçlara yol açmaktadırlar. Empati erdeminin geliştirilmesi, şiddeti önlenmesi ve davranış kontrolü açısından çok önemlidir (Derman & Başal, 2014, s. 1049; Eisenberg vd., 2010, s. 143).

Aronson tarafından gerçekleştirilen bir deneyde trafikte araçlar için yeşil ışık yandığında yoldan geçen yayalara sürücülerin agresif bir şekilde korna çaldıkları, ancak aynı durumda yoldan geçen kişi koltuk değnekli birisi olduğunda korna çalanların sayısının kayda değer oranda azaldığı tespit edilmiştir. Koltuk değnekli yayaya daha az korna çalınmasının sebebi sürücülerin yaya ile empati kurmalarıdır (Kağıtçıbaşı, 2010, s. 398).

Bazı toplumsal normlar ve kadına yönelik problemlerli bakış açısı şiddet davranışına yol açabilmektedir. Geçmişten günümüze pek çok ataerkil toplumda evin reisinin eş ve çocuklarına şiddet uygulaması doğal bir hak olarak görülmektedir. Dolayısıyla toplumsal normlardaki kadın ve çocuğu bir mal olarak gören, kadınların özgür irade ve haklarını hiçe sayan problemlerli bakış açısının eğitim yoluyla değiştirilmesine yönelik stratejiler geliştirilmelidir. Şiddeti önleme stratejileri okul öncesi dönemdeki (3-5 yaşlar) çocuklar için zenginleştirilmiş programlar, 6-18 yaşları arasındaki bireyler için yaşam becerileri eğitimi ve sosyal gelişim programlarını ve yüksek şiddet riski altındaki ergenlere yardımcı olmayı, genç yetişkinlerin eğitimlerini tamamlamalarına, lisansüstü eğitim alma ve meslekî deneyim kazanmalarına yardımcı olmayı içermektedir. Bununla birlikte günümüze okullar maalesef çocukların şiddete maruz kaldığı mekânlar haline gelmiştir. 2017 UNICEF raporuna göre dünyadaki gençlerin yarısı okulda veya okul çevresinde akran şiddetine maruz kalmaktadır (Unicef, 2017). Koç'un 1381 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin %51'inin okulda şiddete maruz kaldığı, şiddet türü olarak %60,1'i fiziksel şiddet, %36,5'i sözel şiddet, %3,4'ü kapkaç, gasp şiddeti gördüğü tespit edilmiştir (Koç, 2011, s. 218, 221).

Eğitim mekânları olan okullarda gerek akran gerekse öğretmen ve idareci şiddetine karşı duyarlılık arttırılmalıdır. Bununla birlikte okulların şiddetten uzak daha güvenli mekânlar hâline gelebilmesi için okulun mimari tasarımının ve aydınlatmasının doğru bir şekilde yapılması, yeterli sayıda derslik açmak suretiyle kalabalık sınıfların önlenmesi, okullarda öğrencilerin spor yoluyla enerjilerini boşaltmalarını sağlayacak tesislerin yapılması, okul içinin, açık alanlarının ve çevresinin süreli olarak izlenmesi gereklidir.

POLİTİK YAKLAŞIMLAR:

Politik yaklaşımlar şiddete neden olan çevresel faktörlere yönelik yasama ve yürütme organları tarafından gerekli düzenlemelerin yapılması ve uygulanmasını içermektedir. Bunlar genel olarak ekonominin düzeltilmesi, yaşlı bakımı, çocuk istismarı, nafaka, alkol ve silah satışı, medyada şiddet içerikli yapımların yasaklanması, okul ve derslik sayılarının artırılması ve çevre ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılmasıdır.

Şiddet ve diğer anti sosyal davranışlar üreten mikro ve makro seviyede faktörler bulunmaktadır. Şiddete yönelik politikalar geliştirilirken mikro ve makro şiddet faktörleri arasındaki ayrımın göz önünde bulundurulması gereklidir. Mikro seviyedeki faktörler farklı aile yapıları, yaş, cinsiyet, sosyal sınıf, geçmiş gibi bireysel faktörlerdir. Makro seviyedeki faktörler ise grup, çevre, iklim, ekonomi gibi davranışı etkileyen bağlamsal özelliklerdir (Sporer vd., 2017, s. 169). Mikro ve makro seviyedeki şiddet faktörlerine yönelik farklı yaklaşımlar söz konusudur. Örneğin mikro seviyedeki çocuk/akran şiddetine yönelik bilişsel davranışsal terapi psikoterapi uygulanabilir. Makro seviyede şiddet yaklaşımları grup, kurumlar, fiziksel ortam, çevreyi hedef almaktadır. Grup şiddetine yönelik olarak hukuki ve adli yaklaşımlar, işsizlik şiddetine yönelik ekonomik yaklaşımlar geliştirilebilir. İklim değişimleri sonucunda meydana gelen kuraklık, ani su baskınları ve diğer doğal felaketler yaşamın devamı için gerekli olan temiz hava, su ve gıda teminini tehlikeye atması açık kaynaklı şiddet üretme potansiyeli taşımaktadır. Bundan dolayı iklim değişimine yönelik tedbirlerin bir an önce alınması insanlığın geleceği açısından zorunludur. Bu bağlamda alınabilecek tedbirlerden bazıları elektrikli taşıtların yaygınlaştırılması, fosil yakıtlı taşıtların yasaklanması, filtre kullanmayan fabrika ve santrallere yönelik tedbirlerin alınması, plastik kirliliğini önlemek için geri dönüşümlü malzeme karşılığında ödeme yapan akıllı geri dönüşüm otomatlarının kullanılması, kentsel katı ve sıvı atıkların geri dönüşümünün zorunlu hale getirilmesidir.

Fiziksel, psikolojik ve cinsel boyutları olan aile içi şiddeti önlemek için politik yaklaşımlar geliştirilmelidir. Bu bağlamda en başta şiddet suçuna yönelik yasal boşluklar giderilmeli ve hukuksal duyarlılık artırılmalıdır. Cinayetle sonuçlanmayan pek çok şiddet vakasında saldırganların tutuksuz yargılanması kamu vicdanını rahatsız etmektedir. Ayrıca bazı kadın cinayeti vakalarında kurbanların defalarca koruma talep ettikleri hâlde taleplerinin kabul edilmediği ve nihayetinde eş/eski eş cinayetine kurban gittikleri medyaya yansımıştır. Şiddet mağduru kadın ve çocukların korunması ve izlenmesi, sanığın sıkı bir şekilde takip edilmesi gibi konularda hızlı bir şekilde kararlar alabilen aile içi şiddet mahkemeleri ülkemizde de bir an önce faaliyete geçirilmelidir. Boşanma sürecinde mal paylaşımı ve nafakanın eşler arasında gerginliğe neden olmasından ötürü bu konuda her iki tarafı mağdur etmeyecek yasal çözümler geliştirilmelidir. Ayrıca evlerde ve bakım evlerinde uygulanan yaşlı şiddetinin önlenmesi için politik yaklaşımlara ihtiyaç bulunmaktadır. Bunun için yaşlıların evde bakımı için alternatif yaklaşımların ve teşviklerin olması, bakım evlerinin sıkı bir şekilde denetlenmesi gereklidir. Çocuğa kötü muamele ve genç şiddetini önlemek için ebeveyn eğitimi ve ev ziyareti programları geliştirilmelidir.

Alkol tüm şiddet olaylarının yarısından sorumlu olan bağımlılık yapıcı bir maddedir. Alkol şiddetini önlemek için fiyat ve vergi politikaları ile alkole erişim zorlaştırılmalı, alkol etkisinde iken şiddet suçu işleyenlere alkol satışı yasaklanmalı, ayrıca alkollü olarak işlenen suçlarda ceza indirimini uygulanmamalıdır. Ayrıca ateşli silahlar, siyanür ve diğer zehirleyici maddelere erişimi zorlaştırıcı düzenlemeler yapılmalıdır.

Medyanın şiddetin yaygınlaşmasında önemli bir rolü bulunmaktadır. Gazete, dergi, televizyon, radyo, internet medyasında şiddet içeriklerinin sürekli yer alması insanları şiddete karşı duyarsızlaştırmakta ve şiddet eğilimli bireyleri tetikleyebilmektedir. Dolayısıyla medya kaynaklı şiddetin önlenmesi için yazılı ve görsel tüm medya kanallarında şiddet içerikli yapımlar yasaklanmalıdır. Daha da önemlisi günümüzün

tartışmasız en büyük medya ortamı olan internetteki şiddet içerikli haber ve görüntüleri çok hızlı bir şekilde denetleyebilecek ve kontrol altına alabilecek yapay zekâ destekli sistemler geliştirilmelidir.

Sosyal Düzensizlik Teorisi'ne göre istikrar, sosyal destek ve uyum toplumsal düzenin devamı açısından elzemdir; sosyal destek sistemlerindeki eksiklik sosyal uyumsuzluğa ve suç davranışına yol açmaktadır (Payne, 2006, s. 13). İstikrar ve düzenin bozulduğu savaş ve terör zamanlarında daha fazla şiddet olayları meydana gelmektedir. Ayrıca yoksulluk ve gelir dağılımındaki eşitsizlik şiddetin önemli kaynaklarından (Fundação Calouste Gulbenkian, 1995, s. 112). İnsanlar yoksulluk veya diğer nedenlerden ötürü temel ihtiyaçlarını gidermede sıkıntı yaşadıklarında hayatta kalabilmek için şiddete başvurulabilirler. Bu bağlamda yoksulluk kaynaklı şiddeti önlemek için toplumdaki işsizlik ve gelir dengesizliğini azaltmaya yönelik stratejiler geliştirilmelidir.

HUKUKİ YAKLAŞIMLAR:

Şiddete yönelik hukuki yaklaşımlar genellikle tutuklama ilkeleri ve uygulamaları, mağdur veya sanık haklarının korunması ve mahkeme standartları gibi kanuni yaptırımındaki usule ait değişikliklere yöneliktir. Hukuki yaklaşımlarda bazı amaçlar bulunmaktadır. Bunlar; suçlu ve mağdurların tespit edilmesi, suç kovuşturmasındaki delil ve prosedürle ilgili sorunların belirlenmesi, mağdurları korumak için sivil müdahalelerin başlatılması, suçluların daha sonraki şiddetlerinin azaltılması ve mağdur bireyler üzerinde sosyal ve yasal kontrollerin arttırılmasıdır (Chalk vd., 1998, s. 158). Şiddet vakalarında yasal müdahaleler genel olarak yeniden suç işlemenin önlenmesine odaklanmaktadır. Bunun yanında mağdurların ve toplumun güvenliği, suçlu sağlığı ve iyi oluşu gibi konular da bulunmaktadır. Hapishane içi şiddetin önlenmesi için yerleşkenin mimari tasarımı ve yerleşim düzeninin doğru bir şekilde yapılması, kapasite üzerinde mahkûm bulundurulmaması, hapishane içindeki yaşam şartlarının iyileştirilmesi, madde bağımlılığı, intihar eğilimi ve diğer şiddet potansiyeli olan mahkûmlara yönelik tedbirlerin alınması gereklidir. Hukukta ceza, suç olarak öngörülen bir eylemi gerçekleştiren kişiye yönelik yoksun bırakıcı bir karşılık olarak görülmekle birlikte suçlunun ıslah edilmesi ve topluma yeniden kazandırılması yönü de bulunmaktadır.

Bu bağlamda ceza infaz kurumlarındaki bireylere yönelik olarak akademik eğitim, meslekî ve sosyal becerilerin geliştirilmesini içeren davranış değişimi ve rehabilitasyon programları uygulanabilir. Ancak bu şekildeki rehabilite programların uygulandığı infaz kurumlarının sayısı oldukça azdır. Ayrıca şiddet suçlarına yönelik cezaların orantısız veya yetersiz olması ve belli aralıklarla genel af çıkması hukuki yaptırımların caydırıcılığını azaltmakta ve suça eğilimli bireyleri cesaretlendirmektedir. Bununla birlikte şiddet problemini sadece ağır cezai yaptırımlarla çözmek mümkün değildir. Kadın cinayetleri ve çocuk tacizi olaylarından sonra idam cezasının geri gelmesi yönünde toplumda bir beklenti oluşmakla birlikte idam cezasının tek başına şiddet eğilimini azaltıp azaltmayacağı tartışmalı bir konudur. Amerika'da 1990-2018 yılları arasında idam cezasının uygulandığı ve uygulanmadığı eyaletlerdeki cinayet oranları incelenmiş ve 30 yıla yakın zaman diliminde idam cezası uygulanan eyaletlerdeki cinayet oranlarının idamın uygulanmadığı eyaletlerden daha yüksek olduğu görülmüştür (Death Penalty Information Center, 2019).

TIBBİ YAKLAŞIMLAR:

Şiddete yönelik tedavi yaklaşımları genellikle cinsiyet, yaş grubu veya belli tür şiddet türlerine sahip belirli kitleler üzerinde odaklanmış birtakım psikiyatrik ve farmakolojik uygulamaları içermektedir. Bazı durumlarda sağlık hizmeti sağlayıcıları ve sosyal kurum temsilcileri, hukuk büroları arasındaki etkileşimi içeren geniş kapsamlı müdahaleler gerekmektedir. Şiddete yönelik önleme ve tedavi uygulamaları bazı zihinsel hastalıklar ve aile uygulaması temelli hizmetler haricinde genellikle aileden ziyade bireye yöneliktir (Chalk vd., 1998, s. 207). Şiddet tedavisinde psikoterapi, bilişsel müdahale, gevşeme egzersizleri, bibliyoterapi, müzik terapi ve ilaç tedavisi gibi yöntemler kullanılmaktadır. Şiddet davranışının eşlik ettiği akut çalkalanma ve diğer durumlarda acil tedavi olarak hipnotikler, antipsikotikler, antikonvülzanlar veya genel anestezipler kullanılmaktadır. Bu ilaçlar sakinleştirici etki yaparak şiddet içeren davranış sergilemeyi zorlaştırmaktadır (Volavka, 2002, s. 271).

Yüksek şiddet riski olan bireylere yönelik birtakım terapi yaklaşımları mevcuttur. Bunların bazıları Multisistemik Terapi, İşlevsel Aile Terapisi, Çok Boyutlu Tedavi Destekli Bakım'dır. Multisistemik terapi (MST), ilk olarak 1970'lerin sonunda geliştirilmiş ergenlik dönemindeki ciddi anti sosyal davranış bozukluklarının bulgu temelli tedavisinde geçerliliği kanıtlanmış ve yaygın olarak kullanılmakta olan aile ve ev tabanlı bir müdahale yöntemidir.

MST' de şiddet davranışı çok nedenli olarak görülmekte ve belirli risk faktörlerine uygun korucuyu faktörlerin tespiti için kişiye özgü müdahaleler yapılmaktadır. İşlevsel Aile Terapisi'nde şiddet sorunu işlevsiz aile ilişkilerinin bir belirtisi olarak görülmektedir. Bu nedenle sorunlu davranışa odaklanmak yerine müdahaleler semptom değişimine götürecek şekilde aile davranış desenlerini değiştirmeyi amaçlamaktadır. Çok Boyutlu Tedavi Destekli Bakım müzmin çocuk suçluların ev dışında kontrol altında tedavi amaçlı bakımı için çok yönlü olarak tasarlanmış bir müdahale dizisidir.

Bu tedavi yöntemi sosyal öğrenme teorisinin ilkelerine dayanmakta ve sosyal ekolojik kavramsal yapı içinde uygulanmaktadır (Donnelly & Ward, 2015, s. 162,163). Düzeltici tedavilerde temel amaç bireyin psiko-sosyal uyum bozukluğunu düzelterek yeniden suç işleme eğilimini azaltmaktır.

Bundan dolayı müdahaleler şiddet veya suç riskini arttıran faktörlerin etkilerini tedavi etmek üzere tasarlanmalıdır. Örneğin madde bağımlılığı tedavisi suç veya şiddet eğilimini azaltmaktadır (Borum & Verhaagen, 2006, s. 154). Tedavi hizmetleri genellikle yatan hasta veya ayakta tedavi kliniklerinde sağlık çalışanları veya sosyal hizmet görevlileri tarafından verilmektedir. Tedavilerde bireysel veya grup psikoterapisi; şiddete yönelik tutum değiştirme programları, meslekî yeterlilik, öfke yönetimi ve kişiler arası ilişkileri geliştirme programları; antipsikotikler, duyu durum dengeleyicileri içeren psiko-aktif ilaçlarla tedavi ve madde bağımlılığı programları yer almaktadır. Ayrıca tedavilerin diğer bir önemli yönü fiziksel hastalık, kişiler arası zıtlık, işsizlik, hukuki sorunlar gibi akut stres kaynaklarını azaltmaktadır. Çünkü yaşam stresi zihinsel hastalıkları tetikleyebilir veya daha kötü bir hale getirebilir. Stres kaynaklarını azaltma kriz yönetim merkezleri, yasal danışmanlık hizmetlerinden destek almayı gerektirebilir (Scott & Livingston, 2007, s. 16).

SONUÇ

Bu makalede küresel bir sorun olan şiddetin kaynakları ve çözüm yolları incelenmiştir. Şiddet insanlık tarihi kadar eski olan evrensel bir problemdir. Şiddet çok boyutlu bir problem olduğu için şiddetle mücadele yaklaşımları da çok yönlü olmalı ve bu yaklaşımlar uygulanmış şiddetten daha ziyade şiddetin önlenmesi üzerine odaklanmalıdır. Bu ise şiddet üreten risk faktörlerinin doğru bir şekilde tespit edilip, etkili tedbirlerin alınması ile mümkün olabilir. Kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak için cinsiyet eşitsizliğinin ve toplumsal normlardaki kadına yönelik problemlili bakış açısının eğitim yoluyla düzeltilmesi gereklidir. Şiddet çoğunlukla öğrenilmiş bir anti sosyal davranış olduğundan dolayı eğitim yoluyla düzeltilebilir. Bu bağlamda aileden başlayarak davranış kontrolü kabiliyeti sağlayan dinî, manevi ve insanî değerlerin genç bireylere kazandırılması gereklidir. Şiddetle mücadelede eğitim kurumları, diyanet, ordu, polis teşkilatı, sivil toplum kuruluşları, sağlık kurumları, spor kulüpleri, yasama ve yürütme organları birlikte çalışmalıdır. Şiddet sorununun bütünüyle ortadan kaldırılması geniş ölçekli bir sosyal değişimi gerektirmektedir. Bu değişim büyük bir çaba ve zaman gerektirdiğinden ötürü şiddetin tümüyle ortadan kaldırılması kısa vadede mümkün değildir. Ancak yine de soruna farklı açılardan yaklaşan ve çözüm önerileri getiren bu tür araştırmaların sayısı arttırılmalıdır.

**Şiddete maruz kalındığında ya da risk altındayken
BAŞVURULABİLECEK KURUM VE KURULUŞLAR**

**POLİS
155**

**112 ACİL
SERVİS**

**JANDARMA
156**

**Aile, Kadın, Çocuk ve
Özürlü Sosyal Hizmet
Danışma Hattı**

KADES KADIN DESTEK UYGULAMASI

App Store
İndirin

Google Play
İndirin

GÜVEN TOPLUMUNUN İNŞASI

ŞİDDETİN ANATOMİSİ
ve ÇÖZÜM YOLLARI

KADEM
KADIN VE DEMOKRASİ DERNEĞİ

kadem.org.tr | kademorgtr